

Bölüm 1

Madencilik Politikası ve Maden Hukuku

Nejat TAMZOK

1.1. GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz çağda, insan yaşamı için vazgeçilmez önemini algılamak giderek güçleşse de, madencilik, tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren temel sektörlerden biri olmuştur. Özellikle, insanlığın gelişim sürecinin son iki yüz yılındaki baş döndürücü ilerlemede kömür ve demirin önemi yadsımak mümkün değildir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da, madencilik faaliyetleri olmaksızın insan yaşamının sürdürülebilmesi olası değildir. Bugün, kullandığımız arabalardan içinde yaşadığımız evlere, bilgisayarlardan telefonlara kadar yaşamımız için vazgeçilmez olan hemen her şey, madencilik etkinlikleri sonucu elde edilen ürünler sayesinde varlık kazanabilmektedir. Yine, madencilik faaliyetleri olmaksızın tarımsal üretimin ya da elektrik enerjisi üretiminin buldukları düzeylerin çok çok altında olacakları da açıktır. Bu bakımdan, madencilik sektörü, dün olduğu gibi gelecekte de, uluslar için vazgeçilmez konumunu sürdürecektir.

Sanayi sektörlerinin motor gücü olması bakımından, doğru planlanıp yönetildiğinde, ekonomik ve toplumsal gelişmenin en önemli kaynaklarından biri olan madencilik sektörü, kendine özgü teknik ve ekonomik özellikleri nedeniyle, çok eski zamanlardan itibaren ayrı ve bu sektöre özel yasal düzenlemeleri gerektirmiştir. Ekonominin diğer sektörlerine göre çok daha yüksek bir risk faktörü taşıyan madencilik sektöründe, yenilenememe özellikleri nedeniyle önem taşıyan mineral kaynaklarının aranmasından son kullanımlarına kadar olan sürece ilişkin yasal çerçeveyi oluşturan ve belirli politik yaklaşımları kendisine dayanak alan bu düzenlemeler, genel olarak madencilik sektörünün gelişme düzeyi üzerinde etkili olmaktadır.

Bu çalışmada, genel olarak madencilik politikası kavramının tanımı, kapsamı, politika kanun ilişkisi, maden kanunu tanımı, temel bileşenleri, çeşitli ülkelerin maden kanunlarının genel özellikleri, ülkemizde Osmanlı'dan günümüze izlenen madencilik politikaları ve bunlara ilişkin yasal düzenlemeler incelenmekte, bölüm sonunda ülkemizde uygulanmakta olan maden mevzuatı, özellikle maden mühendisinin bilgilendirilmesine yönelik olarak ortaya konulmaktadır.

1.2. MADENCİLİĞİN TANIMI VE MADENCİLİK SÜREÇLERİ

En genel tanımı ile madencilik, yer kabuğundan minerallerin elde edilmesi işlemidir. Bir mineral, belirli bir kimyasal bileşimi ve ayrı fiziksel özellikleri olan ve tabiatta doğal olarak bulunan bir maddedir. Cevher ise, içerisinde yararlı bir maddenin ekonomik olarak elde edilmesi mümkün bir mineral ya da mineraller bileşimidir.¹

Mineraller, temel bileşenleri ve kullanım alanlarına göre, genellikle üç ana grupta toplanırlar: metalik cevherler, metalik olmayan cevherler ve enerji mineralleri. Metalik cevherler; ferrometaller (demir, manganez, molibden, tungsten gibi), baz metaller (bakır, kurşun, çinko, kalay gibi), değerli metaller (altın, gümüş, platin gibi) ve radyoaktif metallerden (uranyum, toryum, radyum gibi) oluşur. Metalik olmayan cevherler fosfat, potas, taş, kum, çakıl, sülfür, tuz gibi endüstriyel mineralleri içerir. Enerji mineralleri ise, kömür, petrol, doğal gaz, uranyum, linyit, bitümlü şist gibi kaynakları kapsar.^{2,3}

Genel olarak madencilik, arama faaliyetleri ile başlayan, cevher üretimi-zenginleştirilmesi ile devam eden ve çalışılan yerlerin kapatılması ve çevre düzenlemesi ile son bulan bir süreçler bütünüdür.

Madencilik süreçleri genel olarak dört safhada toplanmaktadır. Bunlar: (1) prospeksiyon, (2) arama, (3) geliştirme ve (4) üretim şeklindedir.⁴

Prospeksiyon, mineral yataklarının araştırılması işlemidir. Araştırma; görsel inceleme, jeolojik çalışmalar, hava fotoğrafları, haritalama gibi doğrudan yöntemler yanında, jeofizik ve jeokimya gibi dolaylı yöntemler ile de yapılır.

Arama safhasında ise, mineral yatağının boyut, şekil, lokasyon ve ekonomik değeri prospeksiyon safhasında kullanılanlara benzer, ancak daha rafine yöntemlerle belirlenir. Arama safhasında, mostradan kesilen ya da kuyu, galeri veya sondajlardan elde edilen temsili numuneler, kimyasal, spektografik, radyometrik ve benzeri analizlere tabii tutularak cevher yatağının yayılımı ve kalitesi hakkında daha kapsamlı ve detaylı bilgiler elde edilmeye çalışılır.

Geçmişte, yüzeyde mostra vermeleri nedeniyle, görece daha kolay, sıklıkla da tesadüfen bulunan cevher damarlarının aranması, günümüzde modern teknoloji ve ekipman gerektirmekte, farklı disiplinlerden oluşan bir ekip tarafından yapılabilmektedir.

Birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmayan prospeksiyon ve arama safhaları ile maden yatağının belirlenmesi tamamlandığında, esas üretim için gerekli olan ve yatağa ulaşmak amacıyla yapılacak olan hazırlık işlemlerini kapsayan geliştirme safhası başlar. Prospeksiyon ve arama safhalarında elde edilen bulgular, aynı zamanda, hazırlık çalışmalarının kapsamı ve cevher kütlelerine ulaşmada kullanılacak yöntem ile cevherin üretim yöntemi konularında bilgileri de içermektedir. Yapılan

1 Howard L. Hartman, **Introductory Mining Engineering**, John Wiley & Sons, Inc., 1987, p.2-3.

2 Ak, p.3.

3 Arthur B. Cummins & Ivan A. Given, eds., **SME Mining Engineering Handbook**, New York: Soc. of Mining Eng., 1973, 2 vols., vol 1., p.4.30.

4 Howard L. Hartman, **agk**, pp.6-11.

prospeksiyon ve arama çalışmaları sonucunda elde edilen bilgilerin, üretim amaçlı yapılacak yatırımın karlı olacağına işaret etmesi durumunda, hazırlık çalışmalarına başlanabilir. Hazırlık safhası; üretime başlanabilmesi amacıyla cevher kütlesine erişim çalışmaları, cevher hazırlama dahil yerüstü tesislerinin inşası, işgücünün oluşturulması ve eğitimi ya da cevherin satılacağı piyasaların araştırılması gibi faaliyetleri içermektedir.

Üretim safhasında ise, mineralin yer kabuğundan alınarak işlenmesi söz konusudur.⁵ Üretim, cevher kütlesinin boyutu ya da yüzeye olan yakınlığı gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak, örneğin kamyon ve ekskavatörler kullanılmak suretiyle açık ocak kazısı ya da eğer cevher derinde ise kuyu ve tüneller kullanılarak yeraltı işletmeciliği ile yapılır.

1.3. MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜ DİĞER SEKTÖRLERDEN FARKLI KILAN ÖZELLİKLER

Ülke ekonomileri bakımından son derece büyük önem taşıyan madencilik sektörünü, diğer her hangi bir ekonomik sektörden farklı kılan ve bu sektörün tek başına ayrı bir faaliyet alanı şeklinde düzenlenmesini gerektiren temel özellikleri bulunmaktadır. Söz konusu özellikler aşağıda özetlenmektedir.⁶

- Mineral kaynakları, tükenbilir kaynaklardır.
- Çoğunlukla yerkabuğunun derinliklerinde bulunan yatak oluşumları büyük belirsizlikler taşır.
- Maden üretiminin yapıldığı yer, çoğunlukla alım satımının yapıldığı piyasalardan ya da kullanıldığı yerlerden uzaktadır.
- Üretilen cevherlerin satılabilir ürünlere dönüştürülmesi, cevherin bir ön işleme tabi tutulmasını gerektirir.
- Üretim öncesi faaliyetler, diğer sektörler nazaran, çok daha uzun süreli, kapsamlı, zorlu ve maliyetlidir.
- Madencilik yatırımlarında arama maliyetleri son derece yüksek olup, büyük risk taşır. Birçok durumda, katlanılan yüksek arama maliyetlerine karşın, ekonomik olarak işletilebilecek bir mineral varlığının belirlenememe olasılığı söz konusudur.
- Madencilik süreçlerinin her safhasında risk unsuru mevcuttur. Arama riski yanında, pek çok cevher için fiyat dalgalanmaları da diğer sektörler göre çok daha büyüktür. Her an bulunabilecek ya da fiyat avantajı elde edebilecek aynı ya da ikame bir cevher kaynağının rekabeti olasıdır.

⁵ Howard L. Hartman, *agk*, pp.6-11.

⁶ Elizabeth Bastida, *Mineral Law and Policy, Unit 1: Fundamentals of Mineral Law and Policy*, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, 2002, p. 1.6.

- Madencilik sektöründe ölçek ekonomisi, diğer sektörlere göre çok daha büyük önem taşımaktadır.
- Madencilik üretimlerinin genellikle yerleşim yerlerinden uzakta yapılması zorunluluğu, altyapı inşaat maliyetlerinin diğer sektörlere göre çok daha yüksek olmasına neden olmaktadır.
- Madencilik faaliyetleri, aramalardan madenin kapanmasına kadar olan her safhada, gerek çevre gerekse yapıldığı yerdeki yerleşim yerleri ve yerel halk üzerinde olumlu ya da olumsuz ciddi etkiler oluşturmaktadır.

1.4. MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN AYRI BİR YASA İLE DÜZENLENMESİ GEREĞİNİN NEDENLERİ

Madencilik sektörünü diğer herhangi bir sektörden farklı kılan ve yukarıda sıralanan özellikler, bir taraftan sektörün ayrı bir yasal çerçeve ile düzenlenmesini gerekli kılarken, diğer taraftan, madencilik sektörüne özgü geliştirilecek yasal düzenlemelerin üzerinde yoğunlaşacağı temel hususları ve özel sorun alanlarını da işaret etmektedir.

Madencilik sektörünün, ayrı bir yasa ile düzenlenmesini gerektiren nedenlerin başında, mineral kaynağın üzerinde bulunan arazinin madencilik alanı dışında da ekonomik olarak değerlendirilme imkanlarının bulunması ve üstteki arazi ile alttaki mineral kaynağın mülkiyetlerinin farklı ellerde bulunabilme olasılığının mevcudiyeti gelmektedir.⁷

Herhangi bir arazi parçası madencilik üretimi için kullanıldığında, diğer bir ekonomik faaliyet için olduğundan daha büyük bir ekonomik değer elde edilebilecek ise, bu durumda tercih, kamu yararı noktasından hareketle yapılır. Söz konusu durum, arazi parçasının arazi sahibinin isteğinden bağımsız olarak değerlendirilerek madencilik üretimi amacıyla kullanılmasını gerekli kılabilir.

Ayrıca, mülkiyete konu arazi parçası ile maden yatağının konumu her zaman üst üste çakışmayabilir. Madencilik faaliyetlerinin yapılacağı alanın genişliği, sıklıkla, birden fazla arazi mülkiyetine yayılmaktadır.

Arazi ve maden mülkiyeti arasındaki ayırım, mineral kaynaklarının kullanımı bakımından özgün sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Arazi ve mineral kaynağın mülkiyetlerinin farklı ellerde olması, maden üretiminin kimin tarafından, nasıl ve hangi kurallar çerçevesinde yapılacağı hususları ile, devlet, maden sahibi (veya ruhsat sahibi ya da yatırımcı) ve arazi sahibi arasındaki karşılıklı ilişkilerin ayrı bir yasa ile düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Günümüzde, maden kanunlarının, belirtilen bu üç taraf dışında madencilik faaliyetlerinden doğrudan ya da dolaylı etkilenen yerel halkı da göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Madencilik faaliyetleri, günümüzde pek çok ülkede ayrı maden kanunları ile düzenlenmiştir. Bununla beraber, genel olarak madencilik sektörünü ilgilendiren pek çok farklı yasal düzenleme de bulunmaktadır. Bunlar arasında; iş yasası, çevre yasası, orman yasası, vergi yasaları, iç ve dış ticaret yasaları ve benzerleri bulunmaktadır. Ayrıca, özellikle son yıllarda, ikili ya da çoklu uluslararası

⁷ Elizabeth Bastida, *agk*, pp. 1.9-1.10.

yasa ve anlaşmaların da, madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesine ilişkin belirleyicilikleri artmaktadır.

Pring'e göre⁸; ulusların doğal kaynaklar üzerindeki egemenliklerini kısıtlayan belirli uluslararası gelişmeler söz konusudur. Bunlar arasında; (1) devletlerin, diğer devletlere karşı, sınırötesi çevresel zararları önleme sorumluluklarına ilişkin uluslararası çevre hukuku ilkesi, (2) özel anlaşma ya da sözleşmeler ve (3) "sürdürülebilir kalkınma" kavramı çerçevesinde geliştirilmekte olan ilkeler önemli bir yer tutmaktadır. Pring, henüz uluslararası bir maden kanununun geliştirilmemiş olmasına karşın, "söz konusu faktörlerin "uluslararası çevre yasası"ni şartırtıcı bir hızda geliştirmekte olduğunu, günümüzde çevre odaklı 1.000'in üzerinde uluslararası anlaşma bulunduğunu" ifade ederek, bu anlaşma ve düzenlemelerin ulusal madencilik faaliyetleri üzerinde de önemli etkileri olacağına vurgu yapmaktadır.

1.5. MADENCİLİK POLİTİKALARINA YAKLAŞIMLAR VE POLİTİKA KANUN İLİŞKİSİ

En genel tanımlamayla, bir ülkenin maden mevzuatı, o ülkenin madencilik politikasının bir ifadesidir.

Maden yasaları, sadece sektörün yasal düzenlenmesine ilişkin bir metin değildir. Aynı zamanda, bulunduğu ülkenin maden kaynaklarının geliştirilmesine yönelik bir politika aracıdır. Maden yasası ile düzenlenen haklar, yükümlülükler, idari ve yasal işlemler, kurumsal yapı ve benzeri hususlar, hükümetlere, madencilik sektörünün gelişmesine yönelik öngördükleri politikalarını uygulama imkanı verir.

Madencilik politikaları ise, ülkelerin politik sistemlerine, ekonomik gelişmişlik durumlarına, sahip oldukları teknoloji düzeyine, toplum yapısına, toplumun çevre duyarlılığının boyutuna, sahip oldukları mineral kaynaklarının miktar ve çeşitliliğine, stratejik önem derecelerine, madencilik sektörünün büyüklüğüne, mevcut ve planlanan mineral talebine, tarihsel madencilik deneyimine ve benzeri hususlara göre ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir.

Ulusal madencilik politikası, bazı ülkelerde resmi ve yazılı bir doküman halinde mevcuttur. Bununla beraber, çoğu ülkede, madencilik politikaları çok çeşitli bilgi kaynaklarından yorumlanmak suretiyle anlaşılabilir.

Ulusal madencilik politikasının, resmi ve yazılı bir doküman halinde ortaya konulması, devletin madencilik sektörüne bakışının anlaşılabilmesi ve madencilik sektöründen beklentilerin ortaya konulabilmesi bakımından önemlidir. Söz konusu doküman, madencilik sektöründe taraf olan herkes için genel anlamda bir yol gösterici niteliği taşıyacaktır.

Ulusal madencilik politikasının dayandırılacağı temel ilkeler ya da amaç ve hedefler, doğal olarak her ülke için farklı olacaktır. Bu konuda bir örnek olarak, Maden Mühendisleri Odası tarafından geliştirilen "Ulusal Madencilik Politikası İçin Temel İlkeler" metnine aşağıdaki kutuda yer verilmektedir. Söz konusu metinden de görülebileceği gibi ulusal madencilik politikasının

⁸ George W. (Rock) Pring, "International Law and Mineral Resources ", **Mining, Environment and Development**, Advance Copy, UNCTAD, 1999, p. 9-10.

dayandırılacağı temel ilkelerin bir kısmı evrensel nitelikte olabilmekte, bir kısmı ise o ülkenin kendine has özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Şüphesiz, “Ulusal Madencilik Politikası”, her ulusun kendi özel koşulları göz önünde tutularak ve kendi gereksinimleri doğrultusunda oluşturulmalı ve söz konusu politika belirli temel ilkeler manzumesine dayandırılmalıdır.

ULUSAL MADENCİLİK POLİTİKASI İÇİN TEMEL İLKELER
TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Maden Mühendisleri Odası, insanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözetken, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" oluşturmanın, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşıdığı görüşündedir. Bu çerçevede, Maden Mühendisleri Odası olarak, Ulusal Madencilik Politikası'nın geliştirilmesine yönelik savunduğumuz temel ilkeler aşağıda sıralanmaktadır:

- a) Her tür ekonomik faaliyette olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de amaç, insanın refah ve mutluluğudur. İnsan onuruna ve emeğine saygı, madencilik faaliyetlerinin planlanma ve uygulanmasında hareket noktası olmalıdır. Kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır.
- b) Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar, bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ile desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır.
- c) Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim artırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.
- d) Ülkemizin ihtiyacı olan enerjinin, yerli maden kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.
- e) Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.
- f) Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır. Üretim ve kaynak performansının iyileştirilmesine ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.
- g) Gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücünün varlığı önemlidir. Sektörde teknik eleman istihdamının süratle artırılması, genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir. Madencilik faaliyetinin her aşamasında, en az bir maden mühendisinin varlığı zorunlu olmalıdır. Madencilik sektöründeki eğitim ve öğretim konusu yeniden ele alınmalı ve sektörün gereksinim ve beklentileri yansıtılmalıdır.
- h) Ülke madencilik sektörünün en önemli darboğazlarından biri, kamu ve özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.
- i) Sektörde pazar araştırması kavramının kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.
- j) Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde ya madencilik ya çevre dayatması bulunmamaktadır. Madencilik çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.
- k) Madencilik sektöründe, toplumu eğitime ve bilgilendirme gereksinimi hızla artmıştır. Madencilik sektörünün ülke kalkınması ve toplumların gelişmesindeki önemi konusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir. Toplumun, bir istihdam alanı ve gelir kaynağı olarak madencilik önemi hakkında eğitilmesi, sektörün gelişmesi bakımından son derece önemlidir.
- l) Madencilik sektörünün her alanında, şeffaflık sağlanmalıdır. Sektörde bilgi akışı sağlanmalı, alınan kararlardan toplumun her kesimi bilgilendirilmelidir.
- m) Yerel halkın onayını almamış hiçbir ekonomik girişimin ülkeye yarar getirmesi beklenemez. Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlarda ilgili yöre halkının da katılımı sağlanmalıdır.
- n) Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün görülmemektedir.

Otto⁹, yazılı bir “Ulusal Madencilik Politikası” oluşturmanın üç temel faydasına işaret etmektedir:

- 1) Politika metni, madencilik sektöründeki anahtar konulara ilişkin olarak, hükümetlerin pozisyonunu gösteren bir rehber görevi görecektir,
- 2) Devletin çeşitli kademelerindeki idarecilere ya da yasa hazırlayıcı veya yasa yapıcılarına yön verecektir ve,
- 3) Politika metninin hazırlanma sürecinde, en azından anahtar konuların ilgili taraflarca tanımlanıp tartışılarak üzerlerinde belirli mutabakatların sağlanmış olması durumunda, yeni bir maden yasası oluşturulması ya da mevcut mevzuatta değişiklik yapılmasına ilişkin yapılacak çalışmalarda bir uzlaşma aracı olarak kullanılabilir.

“Ulusal Madencilik Politika”sının başarıyla yaşama geçirilmesi bakımından, madencilik faaliyetleriyle doğrudan ya da dolaylı biçimde ilgili olan tüm toplum kesimlerinin uzlaşısıyla hazırlanmış olması önem taşımaktadır. Söz konusu uzlaşma zayıfladıkça, oluşturulan politikanın yasal mevzuata yansıtılmasında ya da yürütümünde zorluklar yaşanmaktadır.

Pek çok ülkede “Ulusal Madencilik Politikası” çok uzun olmayan metinler şeklinde düzenlenmiştir. Örneğin Sierra Leone’nin politika metni üç sayfadan az ve Kanada’nın politika metni ise sadece 13 sayfadır.¹⁰ Politika metinlerinde önemli olan husus, temel ilkeleri ve genel yönelişleri ortaya koyabilmektir. Otto, bu hususla ilgili olarak, Kanada Ulusal Madencilik Politikası’nı örnek olarak vermektedir.¹¹ Söz konusu dokümanda, Kanada maden kaynaklarının araştırılması, geliştirilmesi, üretimi ve kullanımına yönelik olarak altı temel hedef belirlenmektedir. Bunlar:

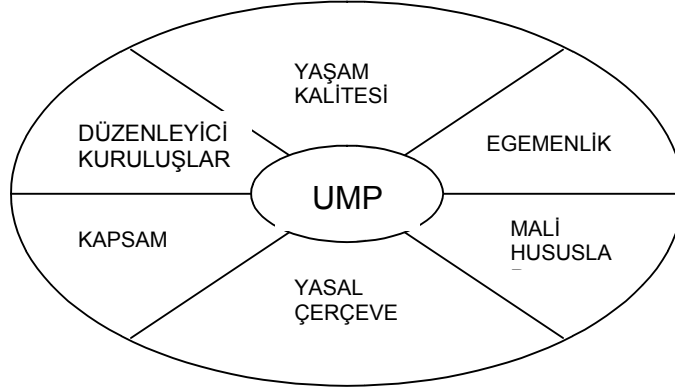
- 1) Adil ve dengeli bir yasal çerçevenin oluşturulması,
- 2) Bölgesel ekonomik kalkınma için mineral ve metal sektörlerinin gelişmesinin beslenmesi,
- 3) Madencilik sektörünün her alanında teknolojik performansın gelişmesinin ve uluslararası rekabet edebilirlik düzeyinin artırılmasının teşvik edilmesi,
- 4) Madencilik sektörünün düzenlenmesinden etkilenen çalışan kesime ya da yerel topluluklara yardım edilmesi,
- 5) Geliştirilmiş mineral ve metal ihracatı ile yeni ve geleneksel pazarlara girişin kolaylaştırılması,
- 6) Madencilik sektörü, devlet, yerel idareler, çalışanlar ya da genel kamuoyunun gereksindiği ekonomik, teknik ya da bilimsel bilginin zamanında ve doğru şekilde sağlanması.

9 James M. Otto, “A National Mineral Policy as a Regulatory Tool”, *Resources Policy*, Vol.23, No.1/2, pp.1-7, 1997.

10 Ak., p.4.

11 Ak., p.4.

Ulusal madencilik politikasının dayandırılacağı temel ilkeler için bir formül geliştirmek oldukça güç olmakla beraber, amaç ve hedefler için bu mümkündür. Otto tarafından 1997 yılında yapılan bir çalışma¹² ile söz konusu amaç ve hedefler için altı ayrı kategori belirlenmiştir. Bunlar, sırasıyla, kapsam, egemenlik, ekonomi, yaşam kalitesi, yasal çerçeve ve düzenleyici kuruluşlar şeklindedir.

Şekil 1. Ulusal madencilik politikasında (UMP) amaç ve hedef kategorileri (Otto, 1997)

Söz konusu kategoriler aşağıda tanımlanmaktadır:

- 1) Kapsam: Ulusal madencilik politikası ile kapsanan madencilik süreçleri (arama, işletme, zenginleştirme, rafinasyon, yarı mamul hale getirme, pazarlama, kapatma/reklamasyon, vb) ve maden kaynakları (baz metaller, değerli metaller, değerli taşlar, endüstriyel mineraller, petrol ve gaz, radyoaktif mineraller, stratejik mineraller, vb.), madencilik politikasının diğer ulusal politikalarla (diğer doğal kaynak politikaları, kur politikaları, dış ticaret politikaları, çalışma yaşamına ilişkin politikalar, çevre koruma politikaları, vb.) ilişkileri ve öncelik sıralaması.
- 2) Egemenlik: Sektördeki yatırım kararlarında devletin rolü ve etkinliği, sektörde devlet işletmelerinin rolü ve ağırlığı, devlet yatırımları, yabancı sermaye yatırımları, mülkiyet ve denetim, ortak girişim, devletin sermayeye katılımı, vb.
- 3) Ekonomi: Vergilendirme, ithalat-ihracat, sektörün ekonomik kalkınmadaki rolü, istihdam, kaynak koruma ve verimlilik, arazi kullanım önceliği, vb.
- 4) Yaşam kalitesi: Toplumsal etkiler, çevresel etkiler.
- 5) Yasal çerçeve: Uygulanabilir yasalar (ulusal, yerel), arama/işletme haklarına yaklaşım, arama ve işletme başvurularında öncelik, ruhsat güvenliği, vb.
- 6) Düzenleyici kuruluşlar: devlet kurumlarının rolü, devlet kurumlarının yapısı, denetleme ve takip, bilginin yönetimi, vb.

12 James M. Otto, *agk.*, pp. 1-8.

Madencilik politikaları ve bu politikalara dayandırılarak oluşturulan madencilik yasaları, dönemler itibariyle ve ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre önemli farklılıklar göstermiştir.

Mineral kaynaklarının dünya üzerindeki eşitsiz dağılımı ve gelişmenin sürdürülebilmesi için söz konusu kaynaklara olan bağımlılık, geri kalmış ya da az gelişmiş ülke kaynaklarının yüzyıllarca gelişmiş ülkeler tarafından sömürülmesi sonucunu doğurmuştur.

Ancak, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkeler, kendi doğal kaynakları üzerindeki haklarının tanınmasını giderek daha yüksek sesle talep etmişlerdir. Bu gelişmenin sonucu olarak, 1962 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 1803(XVII) sayılı karar kabul edilmiştir.¹³ “Doğal Kaynaklar Üzerindeki Daimi Egemenlik Hakları” başlıklı karar ile, gelişmemiş ya da eski sömürge ülkelere kendi doğal kaynaklarını özgür kullanım hakları tanınmıştır.

Günümüzde, dünya üzerindeki farklı ülkelerde uygulanmakta olan farklı madencilik politikalarının geri planında, söz konusu sömürü döneminin ve bu dönemde sömürülen ülkeler tarafından yapılan mücadelenin etkileri olduğu söylenebilir.

1950'lerden 1980'lere kadar olan dönemde madencilik politikalarında ulusçu yaklaşımlar baskındır. Bu yaklaşım, doğal kaynakların üretimi ve kullanımında devlet girişimciliğini ve doğal kaynaklar üzerinde sıkı devlet denetimini ön plana çıkarmıştır. Bu dönemde, madencilik sektörü, ekonomik kalkınmanın finans kaynağı, sanayileşmenin sıçrama tahtası olarak görülmüştür.¹⁴

Söz konusu dönemde, ülkemizde de, madencilik sektörü, kalkınma planları çerçevesinde alt sektör olarak planlanmış, madencilik yatırımları kamu iktisadi kuruluşları eliyle yapılmış, özel sektör madencilik girişimleri için yaygın yasal denetimler konulmuş, ithal ikameci politikalar uygulanmış ve yabancı sermaye üzerinde sınırlama ve yasaklamalar getirilmiştir. Devletleştirme-millileştirme uygulamaları ise son derece yaygındır.¹⁵ Söz konusu dönemde maden haklarının alınma, muhafaza ve iptali devlet denetiminde ve sıkı bürokratik işlemlere tabi olmuştur.

Madencilik alanında uygulanan politikalar, 1980'lerden sonra büyük oranda değişim göstermiştir. Dünya ekonomisinde 1970'li yıllarda ortaya çıkan durgunluk ile birlikte, mevcut ekonomi politikaları ve bu politikaların dayandığı teorik temeller sorgulanılmaya başlanmıştır. 1929 bunalımı ile başlayan gelişmelerin tam tersi bir hareket olarak ortaya çıkan ve kamu açıklarının en temel nedeni olarak kamu işletmelerinin verimsizliğini gören anlayış, kamu işletmelerinin özelleştirilmesi akımını 1970'li yılların sonlarından itibaren öncelikle İngiltere'den ve kamu maden işletmelerinden başlatmıştır. Söz konusu akım, diğer ülkeleri de etkileyerek hızla gelişerek yaygınlaşmıştır.

Kamu girişimciliğinden vazgeçilerek, kamunun elindeki işletmelerin özelleştirmeler yoluyla özel sektöre devri ve bu yolla madencilik sektöründe yapısal dönüşümün sağlanması gereğini savunan görüşün temel gerekçeleri aşağıda özetlenmektedir:

13 United Nations, “1803 (XVII) Permanent Sovereignty Over Natural Resources, 1962”, Official Document System of the United Nations (ODS), <<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/193/11/PDF/NR019311.pdf?OpenElement>>, (erişim tarihi: Ağustos, 2005).

14 Elizabeth Bastida, *agk*, p. 1.15.

15 Hikmet Sami Türk, “Madenlerin Devletleştirilmesi”, *Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 7. Kongresi Bildiriler Kitabı*, Ankara, Şubat 1981, pp. 33-45.

- 1) Kamu işletmeciliği verimsizliğe neden olmaktadır, piyasa mekanizması içerisinde kaynakların etkin kullanımı sağlanacak, bu yolla kamu açıkları ortadan kalkacaktır,
- 2) Özelleştirmeler ile rekabet sağlanacak, maliyetler ve fiyatlar düşecek, ekonomik verimlilik artacak, hizmet kalitesi yükselecektir,
- 3) Ülkedeki sermaye sıkıntısı, yeni yapı ile aşılabilecektir.

Söz konusu gelişmelerle birlikte, özellikle yabancı sermayenin teşvikine yönelik yeni maden kanun ve sözleşmelerinin oluşturulması çalışmaları gündeme gelmiştir. Bu çerçevede, özellikle gelişmekte olan çok sayıda ülkede, özel sektörü harekete geçirmek ve yabancı sermayeyi çekmek amacıyla maden kanunlarında değişiklikler yapılmış, özel sektör ve yabancı sermayeye çeşitli kolaylık ve ayrıcalıklar tanınmıştır.

Bu çerçevede işaret edilmesi gereken bir diğer husus ise, madencilik politikaları ve maden yasalarının şekillenmesinde çokuluslu şirketlerin rolleridir. Dünya madencilik endüstrisinde şirketlerin birleşmeler şeklinde büyümeleri ve toplam üretim ve pazarlamadan daha fazla pay almaları, çokuluslu şirketler için, ulus devletler üzerinde daha fazla güç kullanabilme anlamına gelmektedir. Bu güç, madencilik sektörlerinde, gerek mülkiyet ve yönetim değişikliklerini sağlamaya, gerekse çok uluslu şirketlerin pazara girişinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik olarak, ilgili ülke yasalarının değiştirilmesinde etkin olarak kullanılmaktadır.¹⁶ Uluslararası kuruluşların da önemli bir rol oynadıkları bu sürecin, özellikle eski Doğu Bloku, Latin Amerika ve Güney Doğu Asya ülkelerinde hızla yürütülmekte olduğu gözlemlenmektedir.

1985 ve 1995 yılları arasında, 90'ın üzerinde ülkede yeni maden kanunlarının ya da mevcut maden kanunlarında değişikliklerin gündeme gelmiş olması^{17,18} yukarıda değinilen gelişmelerin doğal sonuçları olarak görülmelidir. Söz konusu değişiklikler ile özellikle yabancı sermayenin maden kaynaklarına erişimi kolaylaştırılmış, aramadan işletmeye otomatik geçiş dahil çeşitli garantiler ve vergi muafiyetleri sağlanmıştır.¹⁹ Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerli özel madencilik şirketleri, yasal düzenlemeler ile pazara girişleri kolaylaştırılan uluslararası tekellerin rekabeti karşısında tutunamamış, genellikle söz konusu tekellerin içerisinde erimekte durumunda kalmışlardır. Kamu madencilik kuruluşları ise büyük oranda tasfiye olmuş, ulusal madencilik üretimlerinde büyük gerilemeler yaşanmıştır.

1.6. MADEN KANUNU TANIMI, TEMEL BİLEŞENLERİ VE ANA KONULARI

En genel tanımıyla maden kanunları, ülkedeki madencilik faaliyetlerini düzenleyen yasal araçlardır. Ülkenin tarihsel arka planı, gelişmişlik düzeyi, yasa gelenekleri, mineral kaynaklarının zenginliği ya da çeşitliliği ve ülkenin kamu ya da özel sektör yatırımları arasındaki tercihi gibi hususlar maden kanunlarının genel çerçevesini şekillendirir.

16 Nejat Tamzok, "Küresel Politikalar ve Türkiye Madencilik Sektörü", *Neoliberal Politikalar ve Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Kigem, Ankara, 2003.

17 Tahir Öngür, *Küreselleşme ve Maden Yasaları*, <<http://www.geocities.com/siyanurlealtin/yazi/kuresellesme.html>>, (erişim tarihi: 26 Ağustos 2005).

18 James M. Otto, *agk*, s. 21.

19 C. L. Corpuz, *International Developments and Trends in the Mining Industry*, National Workshop on Mining, Baguio City, Philippines, 1999.

"Maden Kanunu, haklar, yükümlülükler, idari ve yasal işlemler, idari ve yasal kuruluşlar vasıtasıyla devletin madencilik politikasının yaşama geçirildiği ana metindir. Madencilerin hak ve yükümlülükleri, maden kanunu ile salt bir teknik detaylar ya da bazı temel hak ölçüleri olarak değil, ancak, aynı zamanda tarafların eylemlerine rehberlik edecek bir 7politika ifadesi olarak da belirlenir. Maden Kanunu, devletin madencilik sektörünün geliştirilmesine ilişkin politikalarının araçlarını sağlar."²⁰

Dolayısıyla, maden kanunlarını şekillendiren ana unsur, devletin ortaya koymuş olduğu madencilik politikalarıdır. Bununla beraber, maden mevzuatını oluşturan genel çerçeve içerisinde; çalışma, sağlık, iş güvenliği, çevre, arazi, su, vergi, yabancı sermaye gibi daha pek çok konudaki yasal düzenlemeler de dahil olmaktadır. Bu durumda, maden yasası ile diğer yasalar arasında, doğal olarak, çelişki ve çatışmalar ortaya çıkacaktır. Maden kanunları, aynı zamanda, diğer yasalar ile olan görelî ilişkisini de ortaya koyabilmelidir.

Maden Kanunu'nun ilgili tarafları; devlet, ruhsat sahibi ya da yatırımcı, arazi sahibi ve madencilik faaliyetinin yapıldığı yerdeki yerel halk olarak belirlenmektedir. Bu bileşim içerisinde devlet, maden kaynaklarından en fazla yararın elde edilmesini amaçlamakta, ruhsat sahibi ya da yatırımcı kar maksimizasyonunu hedeflemekte, arazi sahibi arazisinin başkası tarafından kullanılması nedeniyle uğradığı kaybın telafi edilmesini istemekte, yerel halk ise bulunduğu bölgede yapılan madencilik faaliyetinin neden olabileceği çevresel ve toplumsal etkilere karşın koruma talep etmektedir. Maden Kanunu'nun, ülke madencilik politikasının bir ifadesi olmasından hareketle, mineral kaynaklarının değerlendirilmesinde söz konusu çatışan çıkarların nasıl uzlaştırılacağı hususu, büyük oranda politik ve ekonomik tercihler tarafından belirlenecektir.²¹

Bu çerçevede Maden Kanunu'nun en temel işlevi maden haklarının tanımlanmasıdır. Dolayısıyla, söz konusu kanun ile; madenlerin mülkiyeti, maden ruhsatlarının alınması, muhafaza edilmesi ve iptal edilmesi, ruhsat sahibinin hak ve yükümlülükleri, ruhsatın kapsam ve süresi, maden haklarının transferi ve maden hakları konusunda çıkacak anlaşmazlıkların çözüm süreçleri ortaya konulmaktadır.

Madencilik sektörüne ilişkin düzenlemeler; bazı ülkelerde, maden kanunları yanında, özel sözleşmeler ya da iki aracın birlikte kullanımıyla da yapılmaktadır.²² Sözleşmeler, devlet ve yatırımcı arasında yapılan anlaşmalardır. Sözleşmeler ile daha özel düzenlemeler yapmak mümkün olmakta ve mevcut maden kanununun yeterli olmaması durumunda karşılaşılabilecek sorunları aşmak amacıyla kullanılabilir. Bu anlaşmalar, özel hukuk geleneğinden gelen ülkelerde maden kanunlarını tamamlamakta ya da onun yerine geçmektedir. Ancak, Türkiye gibi kamu hukuku geleneğinden gelen ülkelerde sözleşmeler ikincildir ve genel maden kanunlarının altında işlem görür.

Aşağıda, bir maden kanununun kapsamı, bileşenleri ve ele alması gereken temel hususlar maddeler halinde özetlenmektedir.

20 Thomas Walde, "Mineral Development Legislation: Result and Instrument of Mineral Development Planning", Natural Resources Forum, Volume 12, No 2, 1988, pp.177-178.

21 Elizabeth Bastida, **agk**, p. 1.10.

22 Elizabeth Bastida, **Mineral Law and Policy, Unit 2: Basic Instruments and Concepts of Mineral Law**, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, 2002, pp. 2.4-2.11.

1.6.1. Madencilik süreçleri ve mineral kaynakları bakımından maden kanununun kapsamı

Yukarıda da belirtildiği üzere, madencilik faaliyetleri, arama ile başlayan, cevher üretimi-zenginleştirilmesi ile devam eden, kaynağın tükenmesini takiben çalışılan yerlerin kapatılması ve çevre düzenlemesini de kapsayan bir süreçler bütünüdür. Geleneksel olarak maden kanunları, arama ve işletme dönemleri üzerine yoğunlaşmakta olup, bazıları zenginleştirme ve rafinasyon süreçlerini de düzenlemektedir.

Maden Kanunu bakımından önemli bir diğer husus ise hangi mineral kaynaklarının, hangi koşullar ile kanun kapsamına gireceğidir. Mineral kaynaklarının ya da madencilik faaliyetlerinin Maden Kanunu'nda sınıflandırılması, kanunun uygulama kapsamını tanımlaması bakımından önemlidir.²³ Mineral kaynaklarının gruplandırılması, farklı mineral gruplarına farklı uygulama, teşvik veya ceza sistemlerinin getirilebilmesini mümkün kılmakta ve maden kanununun uygulandığı ülkenin özelliklerine göre değişmektedir.

Su, petrol ve doğal gaz genellikle kendi özel kanunları ile düzenlenmekte olup, maden kanunları kapsamı dışında tutulmaktadır. Yine, kömür de, pek çok ülkede ayrı bir yasal düzenleme metnine sahiptir. Uranyum ve toryum gibi bazı minerallere ise, stratejik ya da politik faktörlerle maden kanunu kapsamında yer verilmediği uygulamalar mevcuttur. Nadir olarak kum, çakıl, kil gibi endüstriyel minerallerin de ayrı bir mevzuat ile düzenlendiğine rastlanılabilmektedir.

1.6.2. Madenlerin mülkiyeti

Madenlerin mülkiyetinin kime ait olacağı hususu, maden kanunlarında yer alan temel konuların başında gelmektedir. Bu konuda, genel olarak iki uygulama mevcuttur. Madenler, devletin ya da arazi sahibinin mülkiyetinde bırakılmaktadır.

Madenlerin devlete ait olduğu yaklaşımının (regalian system) kökeni, Roma İmparatorluğu'nun bütün fethedilmiş arazilerin sahibi olduğu Roma Devri'ne kadar gitmektedir. Roma Hukuku'na göre mineral kaynakları, politik otorite tarafından temsil edilen Roma halkının (populus romanus) malıdır. Mineral kaynaklarının aranması ve üretimi için izin, lisans ve kiralama bir madencilik otoritesi (procurator metallorum) tarafından verilir.²⁴ Roma Hukuku geleneğinden gelen ülkelerde, genel olarak madenler devletin mülkiyeti altındadır.

Madenlerin arazi sahibine ait olduğu yaklaşımına (accession system) ise, özel hukuk geleneğine sahip ülkelerde rastlanılmaktadır. Bu yaklaşım, yerüstünde ya da yeraltında olsun madenlerin de toprağın bir parçası olduğu görüşünden hareket eder ve bu sistemde tüm arama ve üretim hakları, arazi sahibi ve madenci arasında yapılan bir kira sözleşmesi ile verilir.

Orta Çağ boyunca söz konusu yaklaşımlar, madenlerin devlete ait olduğu sisteme (regalian sistem) doğru evrildiler. Bu sisteme göre, toprağın egemenliği (dominium directum) doğrudan krala ya da feodal toprak ağalarına verildi ve söz konusu egemenlik, sahiplik hakkından (dominion utile), yani toprağı kullanma ve ondan gelir elde etme hakkından ayrı tutuldu. Bu yaklaşım, günümüze kadar değişik tarzlarda uygulanmış ve daha sonra çeşitli kuram ve yaklaşımlar ile devletin madencilik

²³ Elizabeth Bastida, *agk*, p. 2.16.

²⁴ Elizabeth Bastida, *agk*, p. 2.13.

alanındaki mülkiyetine ilişkin modern kavramlara entegre edilmiştir. Böylece, doğrudan ya da istimlak hakkı şeklinde olsun, devletin kamu ya da özel alanı hakkındaki çeşitli doktrinler, özgün “regalian sistem”in farklı uygulamaları olmuştur.²⁵

Günümüzde, madenler, pek çok ülkede devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. ABD ve Güney Afrika Cumhuriyeti bu konuda iki önemli istisnayı oluşturmakla birlikte, son zamanlarda Güney Afrika Cumhuriyeti’nde de devletleştirmeye yönelik ciddi çalışmalar söz konusudur.^{26,27}

1.6.3. Devletin Konumu

Maden kanunu içerisinde devletin konumunun ortaya konulması önemlidir. Bu çerçevede, devletin aramadan üretime kadar her aşamada yer alabileceği bir yapıdan, bütünüyle özel sektör ağırlıklı bir yapıya kadar olan yelpazede bir model seçilebilir. Bu seçim, o ülkede mevcut maden kaynaklarının zenginliğine ve çeşitliliğine, politik ve toplumsal yapıya, ekonomik ve teknolojik gelişme düzeyine bağlı olarak değişebilmekte ve içsel ya da dışsal faktörlerden etkilenmektedir.

Ancak, her durumda, devletin madencilik faaliyetleri ve yatırımlarına ilişkin belirli düzeyde bir kontrol ve düzenleme yetkisi bulunmaktadır. Devlet mülkiyetindeki ya da özel sektör elindeki madenlerin işletirilmesine ilişkin kural ve süreçler, maden kanunları tarafından tanımlanmaktadır.

1.6.4. Maden haklarının verilmesi

Çeşitli ülkelerin maden kanunları ile, maden haklarının verilmesinde belirli kriter ve koşulların yerine getirilmiş olması istenmektedir. Bunlar arasında, o ülkenin vatandaşı olma ya da belirli teknik ve mali yeterliliğe sahip olma gibi koşullar öne çıkmaktadır.

Maden haklarının verilmesinde, farklı ülkelerde farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Aşağıda bu yaklaşımlar genel olarak özetlenmektedir.^{28,29}

- 1) İlk müracaata öncelik tanınması (takaddüm hakkı): Maden haklarının, ekonomik potansiyeli olan bir mineral yatağını ilk bulana ya da madenin bulucusunun tanımlanmasının güç olduğu durumlarda, minimum koşulları yerine getirmek kaydıyla ilk başvuru sahibine verilmesi. Bu sistemde amaç, maden haklarının ilk başvuru yapana (genellikle madenin bulucusu) teknik veya mali yeterlilik aranmaksızın verilmesi suretiyle maden aramacılığı ve işletmeciliğinin teşvik edilmesidir.
- 2) İlk müracaata, değerlendirmede öncelik verilmesi: Öncekinden farklı olarak bu yaklaşımda başvuru sahiplerinde belirli düzeylerde teknik ve mali yeterlilik aranmaktadır. Gerekli koşulları sağlayan ilk müracaat sahibi maden hakkını almaya hak kazanmakta, yeterli bulunmaması durumunda ise sonraki başvurular değerlendirilmektedir.

25 Elizabeth Bastida, *agk*, p. 2.13.

26 Thomas Walde, “Mining Law Reform in South Africa”, Draft Comment, Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law and Policy, <<http://www.dundee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol12/article12-2.html>>, 22 August 2002, (last visited: 1 Eylül 2005).

27 Johan Biermann, *Undermining Mineral Rights: An International Comparison*, Free Market Foundation Occasional Paper, No.10, Johannesburg, December 2001, p.7.

28 Elizabeth Bastida, *agk*, pp. 2.24-2.26.

29 James M. Otto, “Mineral Policy, Legislation and Regulation”, Mining, Environment and Development, Advance Copy, UNCTAD, 1999, s. 19.

- 3) İhale sistemi: Bu yaklaşımda, yetkili idare, başvuru sahiplerinden teklifler almak suretiyle ihaleye çıkar ve maden hakları en uygun teklif veren başvuruya sahibine verilir.

1.6.5. Arama ve işletme dönemlerinde maden hakları

Yukarıda da değinildiği gibi, madenlerin aranıp bulunmasından satılabilir ürünlere dönüşmesine kadar olan süreç bir dizi madencilik etkinliğinden oluşur. Bununla beraber, tüm bu süreç, çoğu ülkenin maden kanunlarında iki temel kategori halinde düzenlenmiştir: arama ve işletme dönemleri. Maden hakları, genellikle bu iki temel dönem için tanımlanmış bir alanda ve tanımlanmış bir süre için, arama ve işletme hakları; ruhsat, kiralama, imtiyaz ya da bir yetki belgesi şeklinde verilmektedir.

Bununla beraber, bazı ülkelerde prospeksiyon, arama, işletme, cevher hazırlama, rafinasyon ve pazarlama safhaları tek bir süreç olarak ele alınırken, bazı ülkelerde ise, arama ve işletme dönemleri dışında, örneğin ön prospeksiyon ya da işletme sonrası gibi safhalar da ayrıca düzenlenmektedir.

Maden Kanunları ile, herhangi bir safha için verilecek maden hakkının verilmiş amacı anlaşılabilir biçimde tanımlanmalı ve verilen haklar arasında ölçek bakımında farklılaşmalar mevcut ise bunlar ortaya konulmalıdır.

1.6.5.1. Arama döneminde maden hakları

Madenci, arama dönemi için alınan ruhsat ile, ruhsatlı alanda ticari değerde bir maden yatağının bulunup bulunmadığını belirlemeye çalışır. Dolayısıyla, ruhsat sahibinin talebi, arama döneminin mümkün olduğunca uzun tutulması ve ne zaman arama yapacağı ya da işletmeye geçeceğine karar verebilmesi bakımından kendisine esneklik sağlanmasıdır.

Bununla beraber, ruhsatlı alanın hiçbir madencilik faaliyetinde bulunulmadan ruhsat sahibi tarafından uzun süre elde tutulması istenilen bir durum değildir. Devlet, aranan mineral kaynağının mümkün olduğunca kısa sürede bulunup işletmeye alınmasını amaçlar. Arama ruhsatı verilmiş bir alanda ruhsat sahibi tarafından sonuç alınmadığı durumda, ruhsatın diğer aramacılara devir işlemleri, maden kanunları ile tanımlanır. Çeşitli mineral kaynaklarına göre farklılık göstermekle birlikte, genel olarak, 4-6 yıllık bir süre arama ruhsatı için yeterli olarak kabul edilmektedir.

Maden kanunlarında, arama döneminde verilen hakkın etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla çeşitli önlemler tanımlanmaktadır. Bunların arasında; arama ruhsatının sınırlı veya tanımlanmış bir süre için verilmesi, ancak uzatmanın gerekliliği kanıtlandığı takdirde ruhsatın denetimli yenilenmesi ve ruhsatın belirli koşullara bağlı olarak iptal edilmesi bulunmaktadır.

Arama dönemindeki maden hakları ile ilgili olarak maden kanunlarında yer alması gereken hususlar arasında; arama döneminin süresi, süre uzatımının koşulları, arama döneminde üretim yapıp yapılamayacağı, verilen hakkın ruhsat alanındaki tek bir minerali mi yoksa tüm mineralleri mi kapsadığı, aynı alan içerisinde farklı mineraller için birden fazla ruhsat verilir verilemeyeceği, arama hakkının devredilip devredilemeyeceği, devredilebilecekse bununla ilgili koşulların neler olduğu yer almaktadır.

Burada, maden kanunları bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus da, yapılan aramalar ile cevher yatağı belirlendikçe başlangıçta talep edilen ruhsat alanı büyüklüğünün azalacak olmasıdır. Devlet tarafından arama döneminde birim alan başına harç alınması, arama ruhsatının değerlendirilmesini teşvik etmek bakımından sıkça kullanılan bir yöntemdir.

1.6.5.2. İşletme döneminde maden hakları

Maden hakları bakımından önemli noktalardan bir diğeri de, arama döneminde yapılan çalışmalar sonucu mineral kaynaklarının bulunmasından sonra işletme dönemine geçiştir. Söz konusu geçişte maden haklarının sahipliği bakımından üç farklı yaklaşım bulunmaktadır.³⁰

- 1) İşletme dönemi maden hakları otomatik olarak arama ruhsatını elinde bulundurana verilir,
- 2) Arama ruhsatı sahibine işletme ruhsatı almada öncelik tanınır, ancak bu durumda devlet, işletme hakkını başkalarına belirli bir tazminat karşılığı verme hakkını saklı tutar,
- 3) İşletme hakkı, devletin takdir yetkisi ile arama ruhsatı sahibine ya da başka bir başvuru sahibine verilebilir.

Arama döneminde ekonomik bir mineral yatağının varlığı belirlendiğinde işletme hakları tesis edilir. Arama döneminde olduğu gibi işletme döneminde de, bulunan kaynağın zaman kaybedilmeden ve etkin kullanımı amacıyla maden kanunlarında çeşitli önlemler tanımlanır.

Maden kanunlarında, işletme dönemindeki maden hakları ile ilgili olarak yapılan düzenlemelerden başlıcaları aşağıda özetlenmektedir.

- işletme haklarının niteliği, işletme ruhsat sahibinin hak ve yükümlülükleri,
- işletme döneminin süresi, uzatma koşulları ve uzatma süresi,
- işletme ruhsat alanının boyutları ile ilgili sınırlamalar,
- ruhsat alanında tek bir mineralin mi yoksa birden fazla mineralin mi üretilebileceği,
- aynı alanda farklı mineraller için birden fazla ruhsat verilip verilmeyeceği,
- işletme hakkının devredilip devredilemeyeceği, devredilebilecekse bununla ilgili koşullar.

Riskli doğası ya da fiyat ve talepteki dalgalanmalar nedeniyle madencilik faaliyetlerinin sürekliliğinin sağlanmasında çeşitli güçlükler bulunmaktadır. Bununla beraber, devlet tarafından, ruhsat alanındaki maden işletmesinin sürekli çalışır durumda tutulması hedeflenir. Bu hedefin sağlanması amacıyla, ruhsat sahibine minimum bir harcama ya da üretim yükümlülüğü getirilmesi veya madencilik faaliyetlerinin performansının denetlenmesi gibi yaklaşımlar kullanılmaktadır.

³⁰ Elizabeth Bastida, *agk*, p. 2.21.

Maden haklarının alınabilmeleri ve muhafaza edilebilmeleri bakımından, son yıllarda maden kanunları ile maden ruhsat sahibinin uyması gereken ciddi çevresel ve toplumsal yükümlülükler de getirilmektedir. Söz konusu hususlar, maden kanunları içerisinde giderek ayrı özel yönetmelikleri gerektiren boyutlarda karşımıza çıkmaktadır.

1.6.6. Maden haklarını ellerinde bulunduranların yükümlülükleri

Maden hakkını elinde bulunduran, söz konusu hakkın kullanımıyla ilgili olarak, aynı zamanda kamu yararının korunması amacıyla tasarlanmış çeşitli yükümlülükleri de yerine getirmek durumundadır. Bunların arasında; belirlenmiş en az iş ya da harcama miktarını belirli bir dönemde gerçekleştirmek, yetkili idareye dönemsel raporlar sunmak, dönemler itibariyle arama ya da üretim programları sunmak, yıllık vergi, devlet hakkı ya da harçları düzenli ödemek, madencilik faaliyetlerini ilgilendiren diğer yasal düzenlemelere uymak ve işletme sonrasına ilişkin düzenlemeleri yerine getirmek de bulunmaktadır.

1.6.7. Yabancı sermaye

Maden kanunları, yabancı sermayenin, o ülkede madencilik faaliyetlerinde bulunabilip bulunamayacağını belirler ve faaliyette bulunabildiği durumda, söz konusu faaliyetlerin çerçevesini çizer. Faaliyetlerin niteliği, yabancıların o ülke vatandaşlarıyla aynı muameleyi görüp göremeyeceği, farklı muamele durumunda bunların neler olacağı, yabancıların faaliyetlerinde yerli sermaye ortaklığının istenip istenmeyeceği, istenecekse ortaklığın nitelik ve niceliği konuları maden kanunları ile belirlenmektedir. Varsa, altın hisse uygulaması gibi yabancı sermayeye özel kısıtlamalar, maden kanununda tanımlanmalıdır. Son yıllarda, arama ya da işletme döneminde yabancı sermayeyi madencilik sektörüne çekmeye yönelik olarak çeşitli ülke maden kanunlarında kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.³¹

1.6.8. Vergiler, devlet hakkı ve diğer mali yükümlülükler

Madencilik sektöründe faaliyette bulunanların mali yükümlülükleri, genel olarak, gelir vergisi, devlet hakkı³², yerel yönetim payları, başvuru ya da yenileme harçları, teminat harçları, arazi kullanımına ilişkin harçlar ve benzeri kalemlerden oluşmaktadır. Söz konusu kalemlerden hangilerinin, hangi koşullarda ve ne oranda alınacakları, maden kanunlarınca düzenlenmesi gereken konular arasındadır.

1.6.9. İhracat ve ithalat

Madencilik faaliyetleri sonucu elde edilen ürünlerin ihracatına ya da ülke dışından ithalatlarına ilişkin olarak, maden kanunlarında, belirli amaçlarla bazı düzenlemeler yapılabilmektedir.

İhracata ilişkin olarak en sık rastlanan düzenleme, üretilen madencilik ürünlerinin zenginleştirilip ülke içerisinde katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesini hedefleyen ve yüksek ihraç vergileri

31 Mirian Kene Omalu ve Thomas W. Waelde, "Key Issues Of Mining Law: A Brief Comparative Survey As A Background Study For The Reform Of Mining Law", Centre for Energy, **Petroleum & Mineral Law & Policy Internet Journal**, Volume 3-13, <<http://www.dundee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol3/vol3-13.html>>, 1998, (erişim tarihi: 1 Eylül 2005).

32 Maden üretimi ile sağlanacak gelirden devlet payına düşen kısım.

ile belirlenen kısıtlamalar şeklindedir. Yine, pek çok ülkede stratejik kaynak olarak tanımlanan madencilik ürünlerinin ihracatı da yasaklanabilmektedir.

İthalat kısıtlamaları ise, genellikle, yerli madencilik üretimlerini korumaya yönelik olarak yapılmakta ve bu amaçla yüksek gümrük vergileri getirilebilmektedir.

Bununla beraber, özellikle 1990'lardan sonra hemen tüm dünyada esen liberalleşme rüzgarları, madencilik sektöründeki mal ve hizmet piyasalarını da etkilemiş ve bu etki pek çok ülkenin maden kanunlarına da yansımıştır.

1.6.10. Çevresel ve toplumsal etkiler, iş sağlığı ve iş güvenliği

Madencilik faaliyetleri sırasında ya da sonrasında gerek doğal çevre gerekse yerel topluluklar üzerinde olumsuz etkiler de söz konusudur. Bu etkileri ortadan kaldırmaya ya da en aza indirmeye yönelik önlemlerin – ayrı çevre yasaları ile özel olarak düzenlenmiyorsa- maden kanunları ile ortaya konulması gerekmektedir. 1980'li yıllardan bu yana, maden kanunlarında çevre ya da yerel toplulukları korumaya yönelik düzenlemelerin giderek artmakta olduğu gözlenmektedir.^{33,34,35}

Madencilik sektörü, doğası gereği, kazalar ve sağlık bakımından büyük ölçüde risk taşıyan bir sektördür. Maden kanunları, -diğer kanunlar ile özel olarak düzenlenmiyorsa- sektörün bu özelliğini göz önünde bulundurarak iş sağlığı ve iş güvenliği hususlarında gerekli düzenlemeleri içermelidir.

1.6.11. Kaynak koruma

Maden kanunları ile düzenlenmesi gereken en önemli hususlardan biri de maden kaynaklarının korunmasıdır. Tükenebilir kaynaklar olmaları, maden kaynaklarının bulunduğu ülkeye en yüksek yararı sağlayacak şekilde işletilmelerini gerekli kılmaktadır. Özel sermaye, doğası gereği, mineral kaynağı en kısa sürede en yüksek getiri elde edebileceği şekilde işletmek isteyecek ve kaynağın görece daha düşük kalitedeki kısmını belki de bir daha üretilmeyecek şekilde bırakacaktır. Dolayısıyla, kaynağın korunmasına yönelik olarak işletme öncesi ve sırasında alınacak önlemler maden kanunları ile düzenlenmelidir.

1.7. ÇEŞİTLİ ÜLKELERİN MADEN KANUNLARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

Çeşitli ülkelerin madencilik politikaları ve söz konusu politikaların yansıması olan maden kanunlarında, farklı ya da benzer bir çok husus bulabilmek mümkündür.

Son yıllarda gelişen çevre duyarlılıkları, madencilik yapılan yerdeki yerel toplulukların talepleri ve buna benzer konularda sivil toplum örgütlerinin giderek artan baskıları, ABD, Avustralya, Kanada ve Güney Afrika Cumhuriyeti gibi madencilikte gelişmiş ülkeleri, maden mevzuatlarında çeşitli

33 UNCTAD, UNEP, L. R. Bliker, "**Mining and the Natural Environment**", Mining, Environment and Development, Advance Copy, UNCTAD, 1999, s. 6.

34 Elizabeth Bastida, **Integrating Sustainability into Legal Frameworks for Mining in Some Selected Latin American Countries**, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, No. 120, January 2002, p. 4.

35 M. A. Orellana, **Indigenous Peoples, Mining, and International Law**, Working Paper No. 2, .London: IIED, 2002.

değişiklikler yapmaya yönelmiş ve söz konusu ülkelerde maden haklarını elde bulundurabilmenin maliyetleri giderek yükselmiştir.

Avrupa kıtasında ise, gerek yukarıda belirtilen faktörler gerekse rezervlerin büyük oranda tüketilmiş olması nedeniyle, kömür ya da metal madenciliği gerileme içerisine girmiş, her ne kadar yapı malzemeleri ya da endüstriyel hammadde madenciliği görece olarak öne çıkmışsa da genel olarak madencilik sektörü bu kıtada önemini yitirmektedir.

Son yıllarda, pek çok gelişmekte olan ülke yanında, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra eski Doğu Bloğundan ayrılan özellikle Doğu Avrupa'daki ülkeler de, özel sektörü harekete geçirmek ve özellikle yabancı sermayenin teşvikine yönelik olarak maden kanunlarında, madencilik sektörlerinin liberalleşmesine yönelik değişiklikler yapmışlar ve bu yöndeki çalışmalarına devam etmektedirler.

Çizelge 1'de, çeşitli ülkelerin maden kanunlarının genel özellikleri verilmektedir. Veriler, Biermann³⁶ ve Bastida³⁷'nin çalışmalarından derlenmiştir.

1.8. TARİHSEL SÜREÇTE ÜLKEMİZ MADENCİLİK POLİTİKALARI İLE MADEN MEVZUATI VE GÜNÜMÜZ MADEN KANUNU'NUN GENEL ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde, Osmanlı'dan günümüze kadar ülkemizde uygulanan madencilik politikaları ve bu politikalara ilişkin oluşturulan yasal mevzuat özetlenmekte ve günümüzde uygulanmakta olan 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinin genel özellikleri verilmektedir.

1.8.1. Osmanlı'dan Günümüze Madencilik Politikaları ve Yasal Düzenlemeler

Osmanlı Dönemi'nde madencilik, fazla gelişmiş değildir. Bu dönemde madencilik sektöründe üretim amaçlı işletmecilikten çok, kazanılmış maden haklarının ticareti tercih edilmiştir.

19. Yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı maden mevzuatında yapılan önemli değişikliklerin, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'nın açık bir pazarı haline geliş süreci ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Osmanlı Hükümeti, 1861 Maadin Nizamnamesi'ni, 1810 tarihli Fransız Yasası'ndan uyarlayarak hazırlamış ve bu yasa ile madenlerde söz konusu ruhsat ticaretini sınırlamaya çalışmıştır. Bu yasa ile, toprak mülkiyetinden bağımsız bir "maden işletme hakkı" getirilmiştir. Ayrıca Nizamname ile, yabancıların maden şirketlerine ancak hissedar olabilecekleri kabul edilmiştir. Ancak, 1856 İslahat Fermanı ile yabancıların Osmanlı ülkesinde, belirli şartlarla, taşınmaz mal elde edebilecekleri öngörüldüğünden, Nizamname, 1870 tarihinde değiştirilmiş ve 1867 Protokolü'ne katılan devletlerin vatandaşı olan kişilerin "*bizzat veya bil iştirak maden imal edebilecekleri*" esas kabul edilmiştir.³⁸ Fransız Ereğli Şirketi ile öteki yabancı sermaye sahipleri, bu sayede Zonguldak Kömür Havzası'na rahatça ve resmen girebilmiş ve yabancılar, birçok madene bu yasa değişikliği sonucu hakim olmuşlardır. 1906 tarihli Maadin Nizamnamesi ile de, yabancı sermayeye 99 yıllık işletme hakkı tanınmıştır.

36 Johan Biermann, *agk*, pp. 30-32

37 Elizabeth Bastida, *agk*, pp. 2.21-2.23.

38 Gündüz Ökçün, "XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Maden Üretiminde Türk, Azınlık ve Yabancı Payları", *Abadan'a Armağan*, Ankara, 1969, s. 808.

Çizelge 1. Çeşitli ülkelerin maden kanunlarının özellikleri (Biermann, 2001 ve Bastida, 2002)

Ülke	Ka- nun Tarihi	Mül- kiyet	Ruhsat süreleri(yıl)		Yükümlülük		Mak. Ruhsat Alanı (hektar)		İşletmeye geçiş
			Arama	İşletme	Arama	İşletme	Arama	İşletme	
Latin Amerika									
Şili	1983	D	2+2	Belirsiz	YH	YH	5.000	10	Otomatik
Arjantin	1886	D	Belirsiz	Belirsiz					
Bolivya		D	Belirsiz	Belirsiz	YH	YH	25	AS	
Meksika	1992	D	6	50	YH+Y	YH+İş	Sınırsız	Sınırsız	Otomatik
Venezuela		D	3+2		Fizibilite				
Brezilya	1996	D	3+				6.156		Fizibilite
Küba	1995	D	5	50					
Peru	1997	D	Belirsiz	Sınırsız	YH	YH	1.000	AS	
Afrika									
Gün.Afrika C.	1991	Ö							
Kongo	1981	D	8	40					
Gabon	1979	D	4	25+					
Gana	1994	D	3+2	60	İş Programı+İs tihadam		150 km2		Kiralama
Mozambik	1986	D	6	40+					
Namibya	1992	D	8	40+					
Ivory Coast	1995	D	7	Maden ömrü					
Tanzanya	1998	D	3+4	25+25	YH+Min. Harcama+ Teknik Rapor	Üretim +İstihadam			Fizibilite
Tunus		D	6+	99+25					
Zambia	1995	D	6	50					
Batı Avustr.		D	5+Belirsiz	42+					
Asya									
Dominik	1971	D	5	75					
Hindistan	1993	D	5	60					
Japonya	1962	Ö	2+4	Belirsiz	YH		350		
Güney Kore	1994	Ö	6	25+25					
Papua Y.Gine	1992	D	2+Belirsiz	42					
Çin	1997	D	Belirsiz	Belirsiz					
Myanmar	1994	D	2	15					
Moğolistan	1997	D	3+4	60+40	YH	YH	400.000		Otomatik
Malezya	1994	D	10+2	21+21					
Laos	1997	D	2	10+10					
Kamboçya		D	2+2	30+5					
Endonezya	1967	D	3+2	30+20	YH +Min. Harcama	YH+Üretim	5.000	1.000	
Tayland	1967	D	5	25+25					
Filipinler	1997	D	4	25+25					
Avrupa									
İrlanda	1995		6+	Maden ömrü					
Finlandiya		Ö							
Slovakya		D+Ö							
Polonya		Ö							
Kuzey Amerika									
Kanada,Newf.	1996	D	10	30					
Kanada,Quebec	1995	D	2+Belirsiz	5					
Kanada,B. Col.		D							
Kanada, Sask.		D+Ö							
ABD		Ö							

Kısaltmalar: D: Devlet, Ö: Özel Sektör, YH: Yıllık Harç, Y: Yatırım, AS: Arama Sonucuna Göre

Bu koşullarda, verilen çok sayıdaki ruhsat ve imtiyaza rağmen, madencilik sektörü ülke içindeki maden potansiyeli ile orantılı bir gelişme gösterememiştir. Bu dönemde üretilen madenlerin, linyit ve taşkömürü dışında tamamına yakını ihraç edilmiştir. Osmanlı madenleri, yabancılar tarafından üretilip yine yabancılar tarafından kendi ülkelerinde tüketilmiştir. Madenler, yabancı sermaye tarafından büyük ölçüde istismar edilmiş, Türk köylüsü de insanlık dışı koşullarda çalıştırılmıştır.

Yine, Osmanlı'nın son dönemindeki "milli iktisat" düşüncesi çerçevesinde Türkleri destekleme politikası da, madencilik alanında başarılı olamamıştır.

Birinci Dünya Savaşı sonunda Fransızlar, yatırdıkları sermayeyi korumak bahanesiyle Zonguldak Havzası'nı Ereğli'ye kadar işgal etmişler, fakat milli mücadele karşısında tutunamayarak kısa sürede bölgeyi terk etmek zorunda kalmışlardır.³⁹ 1921 yılı sonlarında Celal Bayar, özellikle havzada çalışan işçilerin durumlarının düzeltilmesi amacıyla incelemeler yapmak üzere Zonguldak'a gönderilmiş ve bu incelemelerin sonunda yürürlüğe konulan 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı "Havza-i Fahmiye Amele Kanunu"⁴⁰ ile o zamana kadar yabancı sermaye tarafından büyük ölçüde sömürülen işçiler lehine önemli değişiklikler getirilmiştir. Bu kanunda; işçi yatakhaneleri ve hamam yaptırılması, onsekiz yaşından küçük işçi çalıştırılmaması, çalışma saatinin günde sekiz saat ile sınırlandırılması, fazla mesaiye iki kat ücret ödenmesi, asgari ücretin belirlenmesi, iş kazalarında ücretsiz tedavi gibi konular maddeler halinde yer almıştır.⁴¹ Bu düzenlemeler, dönemin yabancı sermayesi ile karşılaştırıldığında Cumhuriyet Yönetimi'nin, çalışma hayatına bakışını yansıtmaları bakımından önemlidir.

Cumhuriyet'in ilk on yılında, özel kesime çeşitli ayrıcalıklar, bağışıklıklar ve iştirak payları sağlanılmıştır. Ancak, "... Cumhuriyetin ilk yıllarında özel girişimciliği destekleyen iktisat politikası, girişimciliğin "özel"liğinden önce "milli"liğine önem vermiştir. Milli olmak, ekonomik olmaktan önce gelmektedir."⁴² Dolayısıyla, ticaret ve sanayi alanlarında Türkler, giderek azınlıkların yerini almaya başlamışlardır.

1923 Şubat'ında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde yeni iktisat politikası için çizilen "milli karakter", madencilik alanı için de geçerlidir: Kongre delegelerinin oybirliği ile kabul ettiği ilk 12 madde (Misak-ı İktisadi Esasları) arasında, "Türkiye halkı, madenlerini kendi milli istihsali için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımaya çalışır."⁴³ ifadesi de yer almaktadır. Madencilikle ilgili alınan diğer kararlar "Tüccar Grubunun Esasları" başlığı altındadır. Kararlar arasında "Türkiye tebaası"na ayrıcalık ve "milli üretim"e himaye isteyen maddeler öne çıkmaktadır.⁴⁴

39 Türkiye Taşkömürü Kurumu, **Zonguldak Maden Kömürü Havzası Tarihçesi**, 1829 - 1989, Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, No. 59, Derleyen: Bahri Savaşkan, Zonguldak, 1993, s. 38-39.

40 TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Ereğli Havza-i Fahmiyesindeki Maden Amelesinin Hukukuna Müttealik Kanun**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/ereglhavza.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

41 Burhan Ulutan, **Etibank**, 1935-1985, Ankara, 1987, s.68.

42 Bilsay Kuruç, **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası, 1. Cilt, (1929 - 1932)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 569, Ankara, 1988, s. XXXVII.

43 Gündüz Ökçün, **Türkiye İktisat Kongresi, 1923 - İzmir, Haberler - Belgeler - Yorumlar**, İkinci Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971, s. 388.

44 "Madde 3 - Mekşuf (açılmış) madenlerin hemen müzayedeye vezedilerek ehliyet-i maliyesi olduğu tahakkuk eden taliplerden tercihan milli olanlara derakap (hemen) ihalesi ve müzayedede hususunda her türlü lüzumsuz kuyyuddan (kayıtlardan) ihtiraz edilerek kestirme yol tutulması... Madde 4 - Harp ve işgal dolayısıyla işletilmesi kabil olmayan madenlerden Hükümetin istediği rüsum-u mukarrare yani cerip harcının affı ve fakat bu muafiyetin yalnız Türkiye tebaasına hasrı... Madde 6 - Kok ve antrasit cinsleri müstesna olmak üzere ihtiyacımızı temin eden maden kömürlerimizin ecnebi maden kömürleri rekabetine karşı himayesi." (Gündüz Ökçün, agk, s. 408-409.)

İktisat Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. "*Sanayi ve Maadin Bankası'nın kuruluş amacı, ekonominin özel sermaye eliyle gelişebilmesini, devletin doğrudan sanayi ve bunun tabanı olan maden işlerinde destekleyebilmesidir.*"⁴⁵ Bu destekleme için madencilik alanı ile ilgili diğer yasal düzenlemelerin de çıkarılması gerekmektedir. "*Sanayi ve Maadin Bankası ile birlikte, yine aynı ay içinde, Maadin Nizamnamesi'nin Tadili Hakkındaki Yasa Tasarısı ile Taşocakları Nizamnamesi'ni*"⁴⁶, yine 1925'in Ekim ayında Petrol Yasa Tasarısı'nı, 1926'nın Ocak ayında Demir ve Kömür Madenlerini İşletmeye İlişkin Yasa Tasarısını, Şubat'ta ise Demir Sanayii Kurulması Hakkındaki Yasa Tasarısını görebiliriz."⁴⁷ Yine 1926 yılında 1906 tarihli Maadin Nizamnamesi'nde değişiklik yapılarak, madenler üzerindeki yabancı spekülasyonunu önlemek amacıyla, "*Devlet'e ait bilinen madenlerin hükümetçe ya doğrudan doğruya veya Türk şirketleri ile birlikte idaresi veya kâra devletin katılması kaydıyla % 51 sermayesi Türk vatandaşlarına ait şirketlere ihalesi*" hükmü konulmuştur. Bu gelişmeleri takiben, 1927 yılında Teşviki Sanayi Kanunu çıkarılmıştır. Bütün bu uygulamaların temelinde, "milli" özel sanayi ve "milli" özel maden işletme yatırımlarına sağlanılması düşünülen özendirici uygulamalar vardır.

Cumhuriyet'in ilk on yılının sonlarına doğru, sermaye birikiminin özel sektör tarafından istenen hızda gerçekleştirilememesi, 1929'dan itibaren gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan ekonomik bunalımla birleşince, devletçilik uygulamasına bir zemin oluşturmuştur.

Yeni dönemde yönetim, madenleri, uygulanacak sanayi programı çerçevesinde değerlendirmek istemektedir. Birinci Plan ile ithal ikameci bir sanayileşme politikasına yönelen Cumhuriyet yönetimi, dokuma ile başlayan bu politikayı kömür, petrol, altın, demir, bakır ve kükürtü de kapsayacak şekilde genişletmiştir. Bilinen maden yatakları ile yetinilmemiş, ülkenin maden potansiyelini araştırıp ortaya koyacak bir "Jeoloji Enstitüsü"nin kurulması ve madenlerin işletilmesi ile ilgili yasal ve kurumsal yapının oluşturulması istenmiştir. Bu istekler, öncelikle 1933 yılında 2411 sayılı "Altın ve Petrol Arama ve İşletme İdareleri Teşkiline Dair Kanun"un uygulamaya konulması ve ardından, 1935'te 2804 sayılı kanunla Maden Tetkik Arama Enstitüsü ve 2805 sayılı kanunla Etibank'ın birbirine bağlı biçimde kurulmaları ile gerçekleştirilir.

7 Haziran 1935 tarihli Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanunu⁴⁸ gerekçesinde; maden arama faaliyetinin pahalı ve riskli bir iş olduğu, bu nedenle özel sermayenin çekingen davrandığı, ancak, memlekette yeni taşkömürü, linyit, petrol, bitümlü şist, krom, kurşun, manyezit yataklarının aranıp bulunma zarureti olduğu, bu nedenle, "*İktisat Vekaleti'ne bağlı, fakat ticari usullerle işleyen ve hükmi şahsiyeti haiz bulunan bir müessese*" kurulmasında yarar görüldüğü ifade edilmektedir.⁴⁹ Gerçekten, maden ve petrol aramalarının gerektirdiği büyük sermayenin ve taşıdığı riskin, dönemin koşullarında, özel sektör tarafından üstlenilmesi olanaklı değildir.

45 Bilsay Kuruç, **Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1987, s.143.

46 TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Taşocakları Nizamnamesi**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/tasocaklarinizamnamesi.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

47 Bilsay Kuruç, **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası, 1. Cilt, (1929 - 1932)**, agk, s. XXXVIII-XXXIX.

48 TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Teşkilat Kanunu**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/mtakanunu.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

49 Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Kanunu Esbabı Mucibe Layihası, 7 Haziran 1935. (Bilsay Kuruç, **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası, 2. Cilt, (1933 - 1935)**, agk, s. 600-602.) içinde.

Sonuç olarak, madencilik alanına devletin yatırımcı ve işletmeci olarak girme düşüncesi, MTA ve Etibank'ın kurulmasıyla somutlaşmıştır. MTA, maden arama, jeolojik ve jeofizik araştırmalar yapma, laboratuvarlar kurma ve personel eğitimi gibi işlevleri üstlenmekte, Etibank ise, maden kaynaklarının işletilmesi, madencilik alanı ile ilgili her türlü işlem, alım-satım, ruhsat ve benzeri faaliyetleri yürütecek, ayrıca, normal bankacılık işlemleri yapacaktır.

Madencilik alanındaki yeni düzenlemelerin devreye girmesiyle 1936 yılından başlayarak madenlerin devletleştirilme işlemleri başlatılmıştır. Zonguldak Havzası'ndaki bütün kömür ocaklarının devletleştirilerek Etibank'a devredilmesi 15 Ekim 1940 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Havza'da kömür üretimi, Etibank'a bağlı "Ereğli Kömürleri İşletmesi" tarafından yapılmıştır. Kamulaştırma çalışmalarıyla birlikte, krom ve demir başta olmak üzere, madenlerle ilgili üretim ve arama çalışmaları da yaygınlaştırılmıştır.

İkinci Dünya Savaşı bittiğinde Etibank, kuruluşunu tamamlamış ve belirli bir kurumsallaşma düzeyine erişmiştir. Etibank tarafından 1945 yılında beş yıllık bir sanayi planı ele alınmış ve bu tarihten itibaren yatırımların büyük ağırlığı Zonguldak Kömür Havzası ve linyit ocaklarına verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, 1951 yılında Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'nın (Dünya Bankası) finanse ettiği ve 13 kişilik bir kurul tarafından hazırlanan, kurul başkanı James M. Barker'in ismine atfen Barker Raporu adı verilen bir çalışma, hükümete sunulmuştur. Kapsamlı bir şekilde hazırlanan rapor, birçok konuya değinmiş olup, madencilığe ilişkin önerileri de, özetle, ağır makina ve maden sanayisinin geliştirilmemesi, özel kesimin maden arama ve işletme faaliyetlerinin önünün açılması ve Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü tarafından yapılacak arama sonuçlarının halka açılması şeklinde olmuştur. Bu öneriler, bir yandan özel sermayenin herhangi bir arama riskine katlanmadan maden işletmeciliği yapabilmesine, diğer yandan üretilen cevherlerin herhangi bir işleme tabi tutulmaksızın oldukları gibi ülke dışına çıkarılmalarına olanak sağlamaktadır.

Yukarıda belirtilen öneriler doğrultusunda, önce 1951 yılında 5821 sayılı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu, daha sonra ise 1954 yılında 6309 sayılı Maden Kanunu⁵⁰ çıkarılmıştır. Söz konusu Maden Kanunu ile madenlerin devlet eliyle geliştirilmesi esası terkedilmiş, özel ve kamu girişimlerinin eşit haklara sahip olacakları hükmü getirilmiştir.

Aynı dönemde 6326 sayılı Petrol Kanunu⁵¹ da yürürlüğe girmiş, böylece, 1954 tarihli bu yasa ile petrol arama faaliyeti Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü'nden alınarak yerli ve yabancı tüzel kişilere verilmiştir.⁵²

Planlı Kalkınma Dönemi olarak adlandırılabilir 1961-1980 arası dönemde, bir önceki döneme tepki, devletin ekonomik alanı yönetme ve koordine etmesinin mutlaka gerekli olduğu, ekonomide öncelikli yatırım alanlarının belirlenmesi ve bu alanlara yatırım yapılmasında devletin öncülük yapması gerektiği yönünde olmuştur. Böylece, bu dönem iktisat politikası uygulamaları, beşer yıllık plan ve programlar şeklinde ortaya çıkmıştır. Dönemin başında yapılan Anayasa'ya, doğal

50 Maden İşleri Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi, **6309 Sayılı Maden Kanunu**, <<http://www.migem.gov.tr/>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

51 TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Petrol Kanunu**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/petrolkanunu.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

52 Yakup Kepenek, **Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi**, Teori Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara, Şubat 1987, s. 101.

servetlerin ve kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu hükmü getirilmiş, ancak 1954 tarihli ve 6309 sayılı Maden Kanunu'nda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Bu dönemin, madencilik sektörü açısından en önemli gelişmelerinden biri, bir yandan dünya petrol krizlerinin etkisi, diğer yandan linyite dayalı termik santrallerin planlanması nedeni ile çıkarılan ve özel sektörün elindeki bir kısım maden işletmesinin devletleştirilmesine ilişkin 4 Ekim 1978 tarih ve 2172 sayılı "Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun"dur. Bu yasaya dayanılarak 1979 yılında 9 adet bor, 6 adet asfaltit, 79 adet linyit ve 84 adet demir sahasının işletilmesi, özel sektörden alınarak devlete verilmiştir.⁵³

1980'li yıllardan itibaren ise, "ekonomi yönetiminde kamusal mekanizmaların yerine piyasa mekanizmalarının konulması gerektiği, verimlilik ve refahın bu yolla sağlanacağı" şeklindeki "Yeni Sağ" politikaların Türkiye'ye yansımaları gecikmemiş ve bu doğrultuda önce planlı dönem üzerine bir sünger çekilmiştir. 1980 yılından itibaren ekonomide dışa açık gelişme stratejisi yürürlüğe konmuştur. Bu çerçevede, dış ticaretin serbestleştirilmesinden özelleştirmeye, tarımsal destekleme politikalarından enerji politikalarına kadar çok geniş bir alan, Dünya Bankası ile yapılan Yapısal Uyum Kredi anlaşmalarında yer alan taahhütler doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Bu dönemde önce 2172 sayılı "Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun"a ilişkin işlemler durdurulmuş, daha sonra 1983 yılında yürürlüğe giren 2840 sayılı yeni bir kanun⁵⁴ çıkartılarak "2172 sayılı kanunun iptali ve evvelce kamulaştırılan maden sahaslarının sahiplerine iadesi" kararlaştırılmıştır. Ancak, aynı kanun ile stratejik madenlerin devletleştirilmesi ilkesi de hükme bağlanmıştır.

Söz konusu gelişmelerin Türkiye madencilik sektörüne yansımaları, özellikle 1990'lardan itibaren hız kazanmıştır. Bu süreçte, madencilik sektöründe öne çıkan söylem "kamu madencilik kuruluşlarının özelleştirilmesi" olmuş, özellikle 2000'li yıllardan sonra yapılan özelleştirmeler ile devlet, bor ve kömür dışındaki maden işletmeciliğinden hemen hemen tamamen çekilmiştir.

1985 yılında, 6309 sayılı Maden Kanunu'nun yerine geçmek üzere 3213 sayılı Maden Kanunu⁵⁵ çıkarılmış, ancak söz konusu Kanun, sektörün sorunlarına çözüm getiremediği gerekçesiyle yıllar içerisinde sürekli olarak değişikliğe uğratılmıştır. Yasada yapılan kısmi değişikliklerin de sektörün sorunlarının aşılması ve sektörün geliştirilmesi ile ilgili gerekli çözümleri üretmemesi gerekçeleriyle, 2000 yılından itibaren daha kapsamlı bazı yasal değişiklikler yapılmasına ilişkin çalışmalar başlatılmıştır.

Söz konusu çalışmaların sonucunda, 26 Mayıs 2004 tarihinde "3213 Sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı" Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülerek kabul edilmiştir. Söz konusu tasarı, 4 Haziran 2004'te Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından onaylanmış, 5 Haziran 2004 tarih ve 25483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu yasal değişiklikler, yönetmeliklere de yansıtılmış, "Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği" ile "Maden Kanunu 1 (a) Grubu Madenleri ile İlgili Uygulama Yönetmeliği", 3 Şubat

53 Murat Turan, "Madencilüğümüzün Tarihsel Gelişimi", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Ankara, 1983, s.1332-1338.

54 TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/bortuzlari.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

55 Maden İşleri Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi, **3213 Sayılı Maden Kanunu**, <<http://www.migem.gov.tr/>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği ise 21 Haziran 2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

Yapılan değişiklikler ile Taşocakları Nizamnamesi ve Havza-i Fahmiye Kanunu yürürlükten kaldırılarak; kum, çakıl ve taş ocağı işletmeciliği ile Ereğli Taşkömürü Havzası Maden Kanunu kapsamına alınmıştır.

1.8.2. Ülkemiz Maden Kanunu’nun Genel Özellikleri

Ülkemiz Maden Kanunu dayanağını Anayasa’dan almaktadır. Anayasa’nın 168. maddesi; “*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.*” demektedir.

5 Haziran 2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ve 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu da, Anayasa’nın yukarıda değinilen maddesine istinaden, madenlerin aranması, işletilmesi, üzerinde hak sahibi olunması ve terk edilmesi ile ilgili esas ve usulleri düzenlemeyi amaçlamıştır. Kanun’un genel özellikleri aşağıda verilmektedir.

1.8.2.1. Madenlerin Mülkiyeti

Maden Kanunu, Anayasa’nın 168. maddesi gereği olarak, madenlerin, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu yinelemekte ve madenleri içinde buldukları arzın mülkiyetinden ayırmaktadır. Böylelikle, arazi mülkiyeti ile maden mülkiyeti birbirinden ayrılmakta, öncelik konusu ise kamu yararı çerçevesinde formüle edilmektedir. Devlet, kendisine Anayasa ile verilen tasarrufu sınırlı süreler için gerçek ya da tüzel kişilere, kamu yararı çerçevesinde, devredebilecektir.

1.8.2.2. Maden Tanımı ve Kapsamdaki Madenler

Maden Kanunu, madenleri “*Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticarî değeri olan her tür madde*” olarak tanımlamakta ve petrol, doğal gaz, jeotermal ile su kaynaklarını kapsam dışında tutmaktadır.

Farklı biçimlerde ruhsatlandırılmalarına olanak sağlamak bakımından beş ayrı grupta toplanan söz konusu madenler, Çizelge 2’de yer almaktadır.

1.8.2.3. Maden Ruhsatı ve/veya Sertifikasının Alınması

Maden Kanunu ile düzenlenmekte olan Maden Hakkı, ruhsat ya da sertifika şeklinde alınabilmektedir.

Çizelge 2 Maden Kanunu kapsamındaki madenler

Grup	Madenler
I/a	İnşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl, %80'nin altında SiO ₂ içeren kum, ariyet malzemesi ve SiO ₂ oranına bakılmaksızın denizlerdeki kum ve çakıllar.
I/b	Tuğla-kiremit kili, çimento kili, marn, puzolanik kayaç (tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar ile; 1) %25'den az Al ₂ O ₃ içeren killer, 2) %50'den az montmorillonit minerali içeren kayaçlar, 3) %50'den az illit minerali içeren kayaçlar, 4) %50'den az zeolit minerali içeren kayaçlar, 5) Na ₂ O ve K ₂ O toplamı %5'den az olan kayaçlar.
II	Mermer, dekoratif taşlar, traverten, kalker, dolomit, kalsit, granit, siyenit, andezit, bazalt ve benzeri taşlar.
III	Deniz, göl, kaynak suyundan elde edilen eriyik halde bulunan tuzlar, jeotermal kaynaklar, doğal gaz ve petrolü alanların dışında bulunan karbondioksit (CO ₂) gazı ile IV. grup madenleri içeren ve bu madenlerin elde edilmesinde kullanılan gaz ve sulardır.
IV/a	<i>Endüstriyel Hammaddeler:</i> Kaolen, Dikit, Nakrit, Halloysit, Endellit, Anaksit, Bentonit, Montmorillonit, Baydilit, Nontronit, Saponit, Hektorit, İllit, Vermikülit, Allofan, İmalogit, Klorit, Sepiyolit, Paligorskit (Atapuljit), Loglinit ve bunların karışımı killer, Refrakter killer, Jips, Anhidrit, Alünit (Şap), Halit, Sodyum, Potasyum, Lityum, Kalsiyum, Magnezyum, Klor, Nitrat, İyot, Flor, Brom ve diğer tuzlar, Bor tuzları (Kolemanit, Uleksit, Borasit, Tinkal, Pandermit veya bünyesinde en az %10 B ₂ O ₃ içeren diğer Bor mineralleri), Stronsiyum tuzları (Selestin, Stronsiyanit), Barit, Vollastonit, Talk, Steattit, Pirofillit, Diatomit, Olivin, Dunit, Sillimanit, Andaluzit, Dumortiorit, Disten (Kyanit), Fosfat, Apatit, Asbest (Amyant), Manyezit, Huntit, Tabiî Soda mineralleri (Trona, Nakolit, Davsonit), Zeolit, Pomza, Pekştayn, Perlit, Obsidyen, Grafit, Kükürt, Flüorit, Kriyolit, Zımpara Taşı, Korundum, Diyasporit, Kuvars, Kuvarsit ve bileşiminde en az %80 SiO ₂ ihtiva eden Kuvars kumu, Feldispat (Feldispat ve Feldispatoid grubu mineraller), Mika (Biyotit, Muskovit, Serisit, Lepidolit, Flogopit), Nefelinli Siyenit, Kalsedon (Sileks, Çört), Harzburgit.
IV/b	<i>Enerji Hammaddeleri:</i> Turba, Linyit, Taşkömürü, Antrasit, Asfaltit, Bitümlü Şist, Bitümlü Şeyl, Radyoaktif Mineraller (Uranyum, Toryum, Radyum).
IV/c	<i>Metalik Madenler:</i> Altın, Gümüş, Platin, Bakır, Kurşun, Çinko, Demir, Pirit, Manganez, Krom, Civa, Antimuan, Kalay, Vanadyum, Arsenik, Molibden, Tungsten (Volframit, Şelit), Kobalt, Nikel, Kadmiyum, Bizmut, Titan (İlmenit, Rutil), Alüminyum (Boksit, Gipsit, Böhmit), Nadir toprak elementleri (Seryum Grubu, Yttriyum Grubu) ve Nadir toprak mineralleri (Bastnazit, Monazit, Ksenotim, Serit, Oyksenit, Samarskit, Fergusonit), Sezyum, Rubidyum, Berilyum, İndiyum, Galyum, Talyum, Zirkonyum, Hafniyum, Germanyum, Niobyum, Tantalyum, Selenyum, Telluryum, Renyum.
V	<i>Kıymetli ve Yarı Kıymetli Mineraller:</i> Elmas, Safir, Yakut, Beril, Zümrüt, Morganit, Akuvamarin, Heliodor, Aleksandirit, Agat, Oniks, Sardoniks, Jasp, Karnolin, Heliotrop, Kantaşı, Krizopras, Opal (İrize Opal, Kırmızı Opal, Siyah Opal, Ağaç Opal), Kuvars kristalleri (Ametist, Sitrin, Neceftaşı (Dağ kristali), Dumanlı Kuvars, Kedigözü, Avanturin, Venüstaşı, Gül Kuvars), Turmalin (Rubellit, Vardelit, İndigolit), Topaz, Aytaşı, Turkuaz (Firuze), Spodümen, Kehribar, Lazurit (Lapislazuli), Oltutaşı, Diopsit, Amozonit, Lületaşı, Labrodorit, Epidot (Zeosit, Tanzonit), Spinel, Jadeit, Yeşim veya Jad, Rodonit, Rodokrozit, Granat Minarelleri (Spesartin, Grosüller Hessanit, Dermontoit, Uvarovit, Pirop, Almandin), Diaspor Kristalleri, Kemererit, Krizoberil, Fenakit, Taaffeit, Oyklas, Krizolit, Zebercet, Uvit, Siberit, Akroit, Safirin, Praziolit, Sarder, Karneol, Jaspis, Moldavit, Enstatit, Aktinolit, Ateş Opal, Brazilianit, Vezüvyan (İdokras), Kordiyerit, Sfen Kristalleri, Dioptas, Apofillit, Prehmit, Petalit, Fibrolit, Benitoid, Sanidin, Bitovnit, Andezin, Adularya, Skapolit, Natrolit, Hayün, Pektolit, Polusit (Polluks), Datolit, Kornerupin, Danburit, Sihalit, Kurnokovit, Lazulit, Ambligonit, Sodalit, Krizokol, Vardit, Nefrit, Sedef, Operkül.

1.8.2.4. Maden Haklarını Kimler Alabilir?

Maden Kanunu'nun 6. maddesi gereği olarak maden haklarını alacak olanlar, gerçek veya tüzel tek kişi olabilirler. Bunlar;

- 1) medeni haklarını kullanmaya ehil Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları,
- 2) madencilik yapabileceği statüsünde yazılı ve Türkiye Cumhuriyeti Kanunları'na göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketler ve,
- 3) madencilik yapabilme yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idareleri.

Maden Kanunu, maden haklarını alabilmek bakımından, gerçek ya da tüzel kişilerde doğrudan teknik ya da mali yeterlilik aramamaktadır.

1.8.2.5. Maden Hakkı Müracaatının Yapılması

Maden Kanunu'na göre genel müracaat, I(a) grubu madenler için il özel idarelerine ve diğer grup madenler için ise Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne (MİGEM) yapılır. MİGEM'e yapılan müracaatlarda öncelik hakkı esastır. Arama ruhsat/sertifika müracaatı, ilk müracaat harcı yatırılarak, Ek 1'de örneği verilmiş dilekçe ile yapılır. Müracaatlar, farklı grup madenler için verilen maksimum alan büyüklüklerini geçemez. Farklı grup madenler için müracaat yeri, alınacak ruhsat/sertifika cinsi ve maksimum alan genişlikleri Çizelge 3'de verilmektedir.

Çizelge 3 Maden gruplarına göre ruhsat müracaatları

Grup	Müracaat Yeri	Ruhsat/Sertifika Cinsi	Maks.Alan (Hektar)
1/a	İl Özel İdaresi	İşletme ruhsatı	10
1/b	MİGEM	İşletme ruhsatı	50
2	MİGEM	Arama ruhsatı	100
3	MİGEM	Arama ruhsatı	500
4/a	MİGEM	Arama ruhsatı	2.000
4/b	MİGEM	Arama ruhsatı	2.000
4/c	MİGEM	Arama ruhsatı	2.000
5	MİGEM	Arama Sertifikası	1.000

Maden arama ruhsatı ya da sertifikası müracaatı için, müracaat edilecek gruba karar verildikten sonra, ruhsat alınmak istenen alanın koordinatlarının ve paftasının belirlenmesi gerekir. Söz konusu paftalar gizli askeri paftalar olmaları nedeniyle sadece kamu kuruluşlarından temin edilebilirler.

Müracaatlar; 6 derecelik dilim esas alınarak, yirmi noktayı geçmeyecek şekilde, yedi basamaklı koordinatlar ile 1/25.000 ölçekli pafta adı yazılarak yapılır. Müracaat edilen alanın koordinatları, saat ibresi dönüş yönünde sağa (y), yukarı (x) eksenleri üzerinden yedişer nümerik değer okunmak suretiyle verilir. Müracaatlar tek poligon olarak yapılır.

Herhangi bir ruhsat/sertifika müracaatı en fazla dört paftayı kapsayabilir. Müracaat edilecek alanın dört paftayı aşması durumunda, aşan fazla kısımlar için ayrı bir müracaat yapılması gerekmektedir.

Hak sağlayan müracaat sahibi, müracaatı takip eden günden başlayarak on beş gün içinde; ruhsat harcı, ruhsat teminatı ve Ek 2’de örneği verilen formdaki diğer belgeleri eksiksiz olarak MİGEM’e verir. Belgelerin tamamlanmasını takip eden ilk iş günü arama ruhsatı veya arama sertifikası düzenlenip yürürlüğe girer. Ruhsat teminatı, ruhsat aşamasına ve süresine bağlı olarak hektar başına yıllık ruhsat harcının %0,3’üdür. Ancak, toplam teminat miktarı yıllık harçtan az olamaz.

I(a) Grubu madenler, il özel idaresince ihale yolu ile ruhsatlandırılır. İhaleler il özel idaresinin tabi olduğu mevzuata göre yapılır. Özel mülkiyet içerisinde bulunan I(a) Grubu maden sahaları ihale edilemez.

1.8.2.6. Arama Faaliyetleri

Arama ruhsatı/sertifika sahipleri, arama döneminin ikinci yılı sonuna kadar en az bir adet arama faaliyet raporu (Ek 3) vermek suretiyle sahada yapılmış arama çalışmalarını, bu çalışmalardan elde edilen bulguları ve bunların sonuçlarını bildirmek zorundadırlar.

IV. Grup ruhsatlar için ise, en geç üçüncü yılın sonuna kadar, süre uzatımı talebi ile birlikte arama faaliyet raporu verilmesi gereklidir. Bu gruptaki madenler için arama ruhsat süresi; rezervin artırılması, teknolojik testlerin yapılması, üretilecek madenin pazar araştırması için belli bir süreye daha ihtiyaç duyulmasının faaliyet raporları ile belgelenmesi halinde iki yıl daha uzatılabilmektedir. Süresi içinde yeterli arama faaliyetlerinde bulunulmayan ruhsatlar ise iptal edilmektedir.

Arama ruhsatı döneminde; teknolojik araştırma, geliştirme, pilot çalışmalar ve pazar araştırmaları yapmak gerekçeleriyle arama faaliyet raporu ile birlikte müracaat edilmesi halinde, görünür rezervin %10’una kadar maden üretim ve satış izni verilebilmektedir.

1.8.2.7. İşletme Faaliyet ve İzinleri

Ruhsat sahibinin, arama ruhsat süresi sonuna kadar, arama faaliyet raporu ve işletme projesi ile müracaatta bulunması halinde işletme ruhsatı hakkı doğmaktadır.

Bu durumda, hazırlanacak arama faaliyet raporu tespit edilen madenin rezerv bilgilerini, işletme projesi ise faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içermek zorundadır ve Ek 4’de verilen forma uygun hazırlanmalıdır.

Hazırlanacak işletme projesinde yer alması gereken temel hususlar aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) Ruhsat bilgileri (Ruhsat sahasının yeri, sınır koordinatları, paftası, alanı, ruhsatın grubu, madenin cinsi, yer bulduru haritası, talep edilen işletme izin koordinatları ve alanı),
- 2) İşletme projesi ile ilgili genel bilgiler (Yeri, gerekçesi, yatırımın başlama tarihi, süresi, rezerv bilgileri),

- 3) Üretim sahası ile ilgili genel bilgiler (Alt yapı durumu, istihdam, araziden faydalanma durumu, üretim için alınacak izinler),
- 4) Projenin teknik yönü (Maden yatağı ile ilgili bilgiler, rezervler ve rezervin tespit yöntemleri, işletme yöntemi, kullanılacak tesis ve teknolojisi hakkında bilgi, çevre ile uyum planı),
- 5) Projenin mali boyutu (finansman kaynakları, üretim maliyeti, yatırım tutarları, satış fiyatı, işletme gelir ve giderleri, işletme kârı, vergiler, devlet hakkı, projenin ülke ekonomisine katkısı).

İşletme projesinin ekinde ise aşağıdaki haritalar ve çizimler yer almalıdır:

- 1) Ruhsat alanının ve varsa ocak yerinin yer bulduru haritası,
- 2) Ruhsat alanının uygun ölçekli jeolojik haritası,
- 3) Uygun ölçekle çizilmiş ruhsat sınırı, talep edilen işletme izin sınırları ile sahada açılmış ocak, galeri, yarma, sondaj, kuyu gibi arama faaliyetlerinin yerini gösterir imalat haritası,
- 4) Sahada belirlenmiş görünür rezerve ve ruhsat süresine bağlı olarak planlanan üretim programlarını gösterir harita,
- 5) Yer altı işletmelerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili alınacak önlemler, havalandırma, su tahliyesi, nakliye vs. gibi hususları içeren uygun ölçekli çizimler,
- 6) Mevcut ve yapılması planlanan bina, tesis, kantar, silo, trafo, yol, ve benzeri yapıları gösteren vaziyet planı.

Yukarıdaki belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak yapılan incelemeler ve değerlendirmeler sonucunda; belirlenen görünür, muhtemel ve mümkün rezerv alanı ile ruhsat alanı içinde bu madenin işletilmesi için gerekli tesislerin bulunduğu alana Ek 5’de örneği verilen işletme ruhsatı, görünür rezerv alanına ise gerekli izinlerin de alınmasını takiben Ek 6’da örneği verilen işletme izni verilir.

Maden Kanunu, işletme izni verilmesi hususunu 7. madde ile belirtilen izinlerin alınmış olması koşuluna bağlamaktadır. Söz konusu 7. maddede belirtilen alanlarda madencilik faaliyetlerinin hangi esaslara göre yürütüleceği ve bu esaslarla ilgili olarak bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının vereceği izinlere dair usul ve esaslar “Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği” ile düzenlenmektedir. Söz konusu Yönetmelik ile; orman, muhafaza ormanı, ağaçlandırma alanları, kara avcılığı alanları, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, tarım, mera, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları ve sahil şeritleri, karasuları, turizm bölgeleri, alanları ve merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, askerî yasak bölgeler, imar alanları ve mücavir alanlarda madencilik faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirmesi, gayrisihhi müesseseler ile ilgili hususlar dahil hangi esaslara göre yürütüleceği kapsamaktadır.

I(b) grubu madenlere doğrudan işletme ruhsatı için müracaat yapılmaktadır. İlk müracaat Ek 1’de örneği verilen dilekçe ile ve maden ismi belirtilerek yapılır. Uygun olan alanlar on beş gün süre ile rezerve edilir. Bu sürede müracaat sahibi, Ek 3’de örneği verilen forma uygun olarak hazırladığı işletme projesini MİGEM’e verir. Projenin, yerinde incelenmesi sonucunda uygun bulunan alana işletme ruhsatı ve gerekli izinlerin alınmasından sonra işletme izni verilir.

Ruhsat sahibi, işletme izninin verildiği tarihten sonra bir yıl içinde, işletme projesinde beyan ettiği şekilde üretim yapmak veya üretime yönelik tesis yapmak suretiyle madeni işletmeye almak zorundadır.

V. Grup madenlerin üretimi ise işletme sertifikası ile yapılır. Arama sertifikası süresi sonuna kadar yapılan çalışmaları içeren arama faaliyet raporu ve talep harcının ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunulması halinde uygun olan müracaatlara işletme sertifikası verilmektedir. İşletme sertifikası süresi ise beş yıldır.

Arazi yüzeyinden toplama suretiyle üretimi yapılan bu madenlerin işletilmesi için yarma, galeri, ocak açmak gibi faaliyette bulunulmasının gerekmesi durumunda, en az bir maden mühendisi tarafından Ek 4’te verilen örneğe uygun bir işletme projesi hazırlanarak MİGEM’den işletme izni alınması gerekmektedir.

Ruhsat sahibinin, gerekli izinlerin alınmasını takiben en geç bir yıl içinde işletme faaliyetine başlaması zorunludur. Bu süre içerisinde işletmeye alınmayan ya da üretim yapılmayan ruhsat sahalarından projede belirtilen üretim miktarının %10’u üzerinden Devlet Hakkı alınır.

I(a) Grubu madenlerin işletme ruhsat süresi beş yıldan az olmamak üzere rezerve göre belirlenir. Ruhsat süresinin bitiminden önce talep harcı ve yeni bir projeyle uzatma talebinde bulunulması, sahada projesine uygun üretim yapılmış, maden rezervinin yeterli ve verimli bir şekilde işletilmesi için gerekli yatırımların ve tesislerin inşa edilmiş olması ve temdit projesinin uygun bulunması durumunda ruhsat süresi uzatılabilir. Toplam ruhsat süresi altmış yılı geçemez. Altmış yıldan sonraki sürenin uzatılmasına Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Ruhsatların üst üste verilmesi,

Maden Kanunu’na göre, aynı grup ruhsatlar birbirleri üzerine verilememekte, aynı grup ruhsatlar ise üst üste verilebilmektedir. Aynı veya ayrı grup maden ruhsatlarının işletme izin alanlarının üst üste talep edilmesi durumunda, MİGEM tarafından gerekli incelemeler yapılır. İncelemeler sonucu yapılan değerlendirmeler ile; kazanılmış haklar korunmak kaydı ile kaynak kaybına neden olmayacak, maden işletmeciliğini ve işletme güvenliğini tehlikeye düşürmeyecek şekilde, ayrı ayrı çalışma imkanı bulunduğu tespit edildiğinde ayrı gruplarda işletme izinleri verilebilir. Bu mümkün değilse öncelik hakkı esas alınarak faaliyete izin verilir.

Ancak, 2.000 hektardan daha az olan maden ruhsatı işletme izin alanları ile 100 hektardan daha az olan mermer ruhsatı işletme izin alanları üzerine I(b) Grubu işletme izni ve I(b) Grubu maden işletme izni üzerine de IV. Grup veya II. Grup işletme izni verilmez. Bununla birlikte, farklı gruptaki işletme ruhsatlarının aynı kişiye ait olması veya talep sahiplerinin aralarında mutabakat sağladıklarını belgelemeleri halinde üst üste işletme izni verilir.

Ruhsatların Birleştirilmesi

Talep harcı ile müracaatta bulunulması halinde aynı kenarda en az iki noktası ortak, aynı grup ve safhadaki ruhsatlar birleştirilebilir. Birleştirme sonucunda ortaya çıkan alan, kanunda belirtilen alan sınırlamalarını geçemez.

Ancak, aynı kişiye ait mücavir işletme ruhsat alanlarında görünür maden rezervinin bir bütünlük teşkil etmesi halinde yeni bir işletme projesi verilerek birleştirme talebinde bulunulabilir. Uygun bulunan taleplerde alan kısıtlaması aranmaz. Birleştirme sonunda yeni ruhsatın süresi, birleştirilenler arasındaki süresi en az kalan ruhsat süresi kadardır.

1.8.2.8. Ruhsat İptal, Teminat İradı ve Faaliyetin Durdurulması

Maden Kanunu ve ilgili yönetmeliklerinde ruhsat iptali, teminat iradı ve yürütülmekte olan faaliyetin durdurulması hususları önemli bir yer tutmaktadır. Aşağıdaki durumlarda ruhsat iptali, teminat iradı ya da faaliyetin durdurulması söz konusu olur:

- 1) Arama faaliyet raporlarının süresinde verilmemesi halinde *teminat irat kaydedilir*.
- 2) IV. Grup ruhsatlar için üç yıllık süresi içinde yeterli arama faaliyetlerinde bulunulmayan *ruhsatlar iptal edilir*.
- 3) Arama ruhsatı döneminde üretimin, MİGEM’ce uygun bulunan koordinatlar içinde yapılmaması durumunda koordinatlar dışındaki üretim faaliyetleri, gerekli izin alınıncaya kadar *durdurulur*.
- 4) Arama döneminde, MİGEM’ce verilen izin çerçevesinde üretim ve satış yılmaması halinde *teminat irat kaydedilir*. Bu şekilde yapılan üretimlerle ilgili, işletme faaliyet bilgi formunun, satış bilgi formunun ve imalat haritasının, Nisan ayı sonuna kadar verilmemesi durumunda *teminat irat kaydedilir*. Yükümlülük yerine getirilinceye kadar *faaliyet durdurulur*.
- 5) Projelerdeki eksikliklerin verilen sürede tamamlanmaması halinde teminatların üç ay içinde iki kat olarak yatırılması gerekir. Bu süre sonunda da teminatını iki kat olarak yatırmayan ve eksikliklerini tamamlamayanların ruhsat *teminatları irat kaydedilir ve ruhsat iptal edilir*.
- 6) Üretim yöntemi ile ilgili değişikliklerin, uygulanmadan önce MİGEM’e bildirilmesi zorunludur. Aksi takdirde, sahadaki işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili çalışmalar dışındaki faaliyetler, revize projenin onaylanmasına kadar *durdurulur*.
- 7) III. Grup madenlerin üretilmesinde MİGEM’den izin alınmadan göl ve denizin doğal yüzeyini değiştirecek şekilde havuz, kanal ve sondaj yapıldığının tespiti halinde *faaliyetler durdurulur, teminat irat kaydedilir*.
- 8) Üretim veya hazırlık çalışmaları sürdürülürken işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tehlikeye düştüğünün tespiti halinde, gerekli önlemlerin alınması ve çalışmaların yapılabilmesi için ruhsat sahibine altı aya kadar süre verilir. Bu süre sonunda projeye uygun faaliyette

- bulunulmaması veya tehlikeli durumun ortadan kaldırılmaması halinde *teminat irat kaydedilerek işletme faaliyeti durdurulur.*
- 9) Geçici tatilin gerekçesinin ortadan kalkmasından itibaren üç ay içinde faaliyete geçilmemesi durumunda *teminat irat kaydedilir.*
 - 10) Ruhsatlı alan içinde, ancak işletme izin alanları dışında üretim faaliyetinde bulunulması durumunda işletme izni alanı dışındaki *faaliyeti durdurulur.* Bu fiilin tekrarı halinde işletme izni alanı dışındaki *faaliyet durdurularak teminat irat kaydedilir.*
 - 11) Madenlerin, MİGEM'den alınacak sevk fişi ile sevk edilmesi zorunludur. Yapılan sevkıyatın Maliye Bakanlığı'ndan alınmış sevk irsaliyesi ile yapılmış ve Devlet hakkının ödenmiş olması durumunda, ruhsat sahibi uyarılır. Aynı işlemin tekrarında *teminat irat kaydedilir.*
 - 12) Sevkıyatın, Maliye Bakanlığında alınmış sevk irsaliyesi ile yapılması ve Devlet hakkının ödenmemiş olması durumunda MİGEM'den alınan sevk fişlerinin kullanılması yönünde ruhsat sahibi uyarılır. Aynı işlemin tekrarında *teminat irat kaydedilir.*
 - 13) MİGEM'den alınmış sevk fişinin, üretim hakkı olan aynı ruhsat sahibine ait başka bir ruhsat sahasında kullanılması ve yapılmış sevkıyatın karşılığı Devlet hakkı ödenmiş olması durumunda, ruhsat sahibi uyarılır. Aynı işlemin tekrarında *teminat irat kaydedilir.*
 - 14) Genel Müdürlükten alınmış sevk fişinin, ait olduğu ruhsat dışında başka kişiye ait bir ruhsat alanında kullanılması durumunda, sevk fişini kullanan ve kullandıran ruhsat sahipleri uyarılır. Aynı işlemin tekrarında *teminat irat kaydedilir.*
 - 15) Ruhsatın iptali, terk edilmesi veya sevk fişlerinin amacına uygun kullanılmaması durumunda sevk fişleri MİGEM'e iade edilir. Sevk fişleri, tebligat tarihinden itibaren iki ay içinde iade edilmediği takdirde *teminat irat kaydedilir.*
 - 16) Hammadde üretim izin belgesi verilen alanlarda, Kanun ve Yönetmeliğe uygun yürütülmeyen veya çevre ve insan sağlığına zarar veren faaliyetler, gerekli önlemler alınıncaya kadar *durdurulur.*
 - 17) Mirasçılardan altı ay içinde, intikal eden haklarını bir bütün olarak kullanması ve bu hakkı aralarından maden hakkı alabilecek birine ya da maden hakkı alabilecek özel ya da tüzel kişiye devir etmek üzere MİGEM'e müracaat etmemeleri durumunda *ruhsat iptal edilir.*
 - 18) Mahkemenin ruhsat hakkını verdiği kişi, mahkeme kararı ile birlikte iki ay içinde intikal için gerekli belgelerle MİGEM'e müracaat etmezse *ruhsat iptal edilir.*
 - 19) Ölüm tarihinden itibaren altı ay içerisinde MİGEM'e intikal işlemleri için müracaat edilmediği takdirde, *ruhsat iptal edilir.*
 - 20) Belge ve beyanlardaki hata ve noksanlıklar, MİGEM tarafından yapılacak tebligat tarihinden itibaren ruhsat sahibince iki ay içerisinde düzeltilmezse *teminat irat kaydedilir.*

- 21) Sahada faaliyetlerin projesine uygun sürdürülmemesi, faaliyetlerin verilen faaliyet raporları ile uyum içinde olmaması, imalat haritalarının gerçeği yansıtmaması, denetimlere teknik nezaretçi ya da ruhsat sahibi veya vekilinin iştirak etmemesi, denetime mesnet teşkil eden belgelerin verilmemesi, istenilen analiz ücretinin ödenmemesi, hata ve noksanlık olarak kabul edilir. Bu hata ve noksanlıkların, iki ay içerisinde düzeltilmemesi halinde *teminat irat kaydedilir*.
- 22) Ruhsat sahiplerinin gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunulan ruhsatlarının *teminatları irat kaydedilir*. Bu alandaki *faaliyetler durdurulur*. Beş yıl içinde bu ihlalin üç kez yapılması durumunda teminat irat kaydedilerek *ruhsat iptal edilir*.
- 23) Kanunun 7 nci maddesine göre alınması gerekli izinler için işletme ruhsat tarihinden itibaren üç ay içinde müracaat edilmese *teminat irat kaydedilir*.
- 24) İrat kaydedilen teminatın üç ay içinde yatırılması ve izin için müracaat edilmesi zorunludur. Verilen ikinci üç ay içinde teminat yatırılarak izin için gerekli müracaat yapılmaz ise *ruhsat iptal edilir*.
- 25) Kanunun 7 nci maddesi hükümlerine aykırı faaliyette bulunulduğunun tespiti halinde *teminat irat kaydedilerek faaliyetler durdurulur*. Beş yıl içinde üç kez bu maddenin ihlali halinde *teminatın tamamı irat kaydedilerek ruhsat iptal edilir*.
- 26) İşletme açısından tehlikeli durumların tespiti halinde, bu halleri gidermek için ruhsat sahibine verilen altı aylık süre sonunda projeye uygun faaliyette bulunulmaması veya tehlikeli durumun ortadan kaldırılmaması halinde *teminat irat kaydedilerek işletme faaliyeti durdurulur*.
- 27) Ruhsat sahibi, her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıl içinde gerçekleştirdiği işletme faaliyeti ile ilgili imalat haritası ve kesitleri, satış bilgi formunu, faaliyet bilgi formunu ve işletme sahasında arama yapmış ise arama ile ilgili bilgileri MİGEM'e vermekle yükümlüdür. Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde *teminat irat kaydedilir*. Yükümlülük yerine getirilinceye kadar *faaliyet durdurulur*.
- 28) Beş yıllık sürede mücbir sebepler ve beklenmeyen haller dışında üç yıldan fazla üretim yapılmayan ruhsatlar, *teminatları irat kaydedilerek iptal edilir*.
- 29) Ekonomik değer ihtiva eden ancak, günün şartlarında teknik veya ekonomik değerlendirmesi mümkün olmayan malzemeler, çevre kirliliği açısından da mahzur teşkil etmediği durumda, geçirildikleri son işleminden çıktıkları şekliyle ayrı ayrı muhafaza edilmiyorlarsa, *teminat irat kaydedilir*.
- 30) Geçici tatil gerektiren durumun ortadan kalkmasından itibaren üç ay içinde faaliyete geçilmezse *teminat irat kaydedilir*.
- 31) Teknik nezaretçinin istifa veya azlinin MİGEM'e on beş gün içinde bildirilmesi zorunludur. Bu süreden sonra üretim faaliyetlerine devam edilmesi halinde *teminat irat kaydedilir*.

- 32) Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleştirilmeden üretim yapılması halinde *teminat irat kaydedilerek faaliyet durdurulur.*
- 33) Maden mühendisinin daimi istihdam şartının olduğu durumlarda, daimi nezaretçi istihdam edilmeden üretim yapılmasının belirlenmesi halinde *teminat irat kaydedilir ve faaliyet durdurulur.*
- 34) Teknik nezaretçi, işyerinde yaptığı inceleme ve gözlemlerde iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli bir durumun varlığını tespit etmesi ve hemen tedbir alınmasının mümkün olmadığını belirlemesi durumunda, *işletme faaliyetini durdurma yetkisini kullanır.*

1.8.2.9. İşletme Dönemi İşlemleri

İşletme izinlerinin alınmasını takiben üretim faaliyetleri, projesine uygun olarak yürütülür. Ruhsat sahasında üretim yöntemi ile ilgili değişikliklerin söz konusu olması durumunda, uygulanmadan önce revize projenin MİGEM'e iletilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, sahadaki işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili çalışmalar dışındaki faaliyetler, revize projenin onaylanmasına kadar durdurulur.

Üretim veya hazırlık çalışmaları sürdürülürken işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tehlikeye düştüğünün tespiti durumunda, gerekli önlemlerin alınması ve çalışmaların yapılabilmesi için ruhsat sahibine altı aya kadar süre verilir. Bu süre sonunda projeye uygun faaliyette bulunulmaması veya tehlikeli durumun ortadan kaldırılmaması halinde teminat irat kaydedilerek işletme faaliyeti durdurulur.

İşletme faaliyetlerinin ve işletmeden satışların idare tarafından takip ve denetlenmesini teminen, ruhsat sahibi tarafından, her yıl Nisan ayı sonuna kadar aşağıdaki belgelerin MİGEM'e teslim edilmesi gerekmektedir:

- 1) İşletme Faaliyet Bilgi Formu (Ek 7),
- 2) Satış Bilgi Formu (Ek 8) (Satış Bilgi Formu'nun, Kanun gereği ödenmesi gereken Devlet Hakkı ve diğer bedellerin hesaplanmasına esas teşkil edecek şekilde doldurulması zorunludur),
- 3) Geçmiş yıllara ait üretim, bir önceki yıl içinde yapılan üretim ile bir sonraki yıl planlanan üretimleri gösteren imalat haritası ve uygun ölçekli kesitler,
- 4) İşletme sahasında arama yapılmış ise arama faaliyet raporu,
- 5) Eğer projede değişiklik varsa;
 - İşletme ruhsatı ve işletme iznindeki koordinatlarına göre uygun ölçekle çizilmiş ocak, yarma, kuyu ve galeri gibi faaliyetlerin son durumunu gösterir çizim,
 - Kapalı ocaklarda iş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili havalandırma, su tahliyesi, nakliye vs. gibi hususların en son durumunu gösterir uygun ölçekli çizim,
 - Yerüstü bina, tesis, kantar, silo, trafo, yol, vs. gibi son durumu gösterir vaziyet planı,

- Gazlar ile göl, deniz ve kaynak sularına ait işletmeler için her yıl çöktürme, arıtma, üretim havuzları, bina, rezervuar besleme alanı ve havzanın tabii dengesini bozmayacak, kapasitesini aşmayacak işleme tesisleri gibi yerüstü veya var ise yeraltı tesislerinin en son durumunu gösterir uygun ölçekli haritalar.

I(a) grubu madenler için ise, ruhsat sahibi, yine her yıl Nisan ayı sonuna kadar; İşletme Faaliyet Bilgi Formu ile Satış Bilgi Formu'nu il özel idaresine verir. Bu grupta üretim, teknik nezaretçi gözetiminde yapılır. Sevkiyat ise, il özel idarelerinden alınan sevk fişleri kullanılmak suretiyle gerçekleştirilebilir.

I(a) ve V.Grup madenlerin işletme ruhsat süresi en az beş yıldır. Diğer grup madenlerin işletme ruhsat süresi görünür ve muhtemel hale getirilmiş rezerv ve hazırlanmış projesine göre belirlenir. Ancak, bu süre 10 yıldan az olamaz. Maden gruplarına göre arama ve işletme ruhsat süreleri ile uzatma süreleri Çizelge 4'de verilmektedir.

Çizelge 4 Maden gruplarına göre ruhsat süreleri

Grup	Arama Dönemi	Arama Dönemi Uzatma	İşletme Dönemi
1/a			En az 5 yıl, en fazla 60 yıl
1/b			En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
2	3 yıl		En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
3	3 yıl		En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
4/a	3 yıl	2 yıl	En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
4/b	3 yıl	2 yıl	En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
4/c	3 yıl	2 yıl	En az 10 yıl , üst sınır rezerv ve projeye göre belirlenir
5	3 yıl	Belirsiz	5 yıl

İşletme ruhsat ya da sertifika süresinin bitiminden önce yeni bir projeyle uzatma talebinde bulunulması halinde, uygun bulunması durumunda işletme süresi uzatılabilir. Toplam işletme süresi altmış yılı geçemez. Altmış yıldan sonraki sürenin uzatılmasına Bakanlar Kurulu yetkilidir. İşletme ruhsat döneminde üretimin arazi yüzeyinden toplanarak yapılması halinde süre uzatımı için işletme projesi yerine arama faaliyet raporu verilmesi yeterli olmaktadır.

1.8.2.10. Mücbir Sebeplerle Geçici Tatil

Mücbir sebeplerin oluşması halinde, ruhsat sahibince MİGEM'e müracaat edilmesi ile işletme ruhsat sahalarında faaliyet, bir yıla kadar geçici olarak tatil edilebilir.

Maden Kanunu'nda mücbir sebepler; sel baskını, yangın, deprem, grizu patlaması, çökme, heyelan ya da tenörde, jeolojik şartlarda, ülke ve dünya pazarlarındaki gelişme ve değişimler, ulaşım, ulaştırma altyapı durumlarında beklenmeyen değişiklikler şeklinde tanımlanmaktadır.

Geçici tatilin gerekçesinin ortadan kalkmasından itibaren üç ay içinde faaliyete geçilmemesi durumunda ruhsat teminatı irat kaydedilir. Takip eden altı ay içinde de faaliyete geçilmemesi halinde işletme projesinde beyan edilen üretim miktarının %10'u üzerinden Devlet hakkı alınır.

1.8.2.11. Harita ve Çizimler

Maden Kanunu ve ilgili yönetmelikleri gereğince, gerek arama gerekse işletme dönemlerinde, idare tarafından ruhsat sahibinden, takip ve denetimlerde kullanılmak üzere çeşitli harita ve çizimler istenilmektedir.

Söz konusu takip ve denetlemeler kullanılmak üzere, ruhsat sahibi tarafından, 6 derecelik dilime esas en az iki adet beton sütun ya da benzeri röper noktası belirlenir. Bu noktaların kot ve koordinatları, gerçek değerler kullanılarak harita tekniğine uygun hassaslıkta uygun bir ölçüm aleti ile belirlenerek arazide muhafaza edilir.

İmalat haritaları; yapılan çalışma alanına göre 1/500 veya uygun ölçekte yapılır. Üretim faaliyetleri ile ilgili bilgiler, harita üzerinde ölçekli olarak uygun bir çizimle belirlenir. İmalat haritası; ölçümü yapan teknik eleman, sahadan sorumlu teknik nezaretçi ve ruhsat sahibince imzalanır. Ölçümün yapıldığı tarih, üretim haritası üzerine veri olarak yazılır. İmalat haritalarında, madenin üretim yerinden en az iki adet kesit alınır.

1.8.2.12. Maden Sevkiyatı

Madenlerin, MİGEM'den alınan sevk fişleri ile sevk edilme zorunluluğu bulunmaktadır. Sevk fişi MİGEM tarafından bastırılır ve her yıl belirlenen bir bedel karşılığında zimmetli olarak ruhsat sahibine verilir.

Sevk fişleri 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 240 ıncı maddesinde yer alan taşıma irsaliyesi niteliğindedir. MİGEM ve mahalli mülki amirin görev verdiği yetkili kişiler kendi il sınırları içerisinde maden sevkiyatının sevk fişi ile yapılıp yapılmadığını takip ve denetleyerek Kanunun ilgili hükümlerine göre işlem yaparlar.

Ruhsat sahasından üretilen tüvenan cevherin, ocak-tesis mesafesi, nakil güzergahının durumu dikkate alınarak ruhsat sahası içinde ya da mücavirindeki bir alan üzerine kurulmuş bir tesiste kullanılması durumunda;

- 1) Sevkiyatın, ocaktan taşıma araçları ve takiben konveyör ile yapılması halinde, her vardiya sonunda, otomatik kantar/ölçme sistemi ile ölçülen cevher miktarı için bir adet sevk fişi kesilmesi yeterlidir.
- 2) Sevkiyatın, ocaktan doğrudan konveyör sistemi ile yapılması halinde, her vardiya sonunda otomatik kantar sistemi ile ölçülen cevher miktarı için bir adet sevk fişi kesilmesi yeterlidir.
- 3) Sevkiyatın, ocaktan taşıma araçları ile yapılması durumunda, yirmi dört saat zarfında kantardan geçirilerek ölçülen cevher miktarı için bir adet sevk fişi kesilmesi yeterlidir.

Boru hattı ile sevk edilen madenlerin, yirmi dört saat zarfında, boru hattında bulunan ölçüm cihazında ölçülen miktarı için bir adet sevk fişi kesilmesi yeterlidir.

Altın, gümüş, platin gibi kıymetli metallerin elde edilmesi için zenginleştirilecek tüvenan cevherlerin, entegre ve zenginleştirme tesislerine sevkiyatında yukarıdaki esaslar uygulanır. Bu tesislerden elde edilen ürünlerin sevkiyatında da MİGEM'den alınan sevk fişi kullanılır.

Ruhsatlı veya izinli bir alandan ruhsat sahibince üretilmiş bir madenin sevk edilmesi esnasında, mülki amirlerin yetkilendirdiği kişiler tarafından sevk fişi olmaksızın maden sevk edildiğinin tespit edilmesi halinde, söz konusu madeni üreten ruhsat sahibine ocak başı satış bedelinin üç katı tutarında idari para cezası verilir.

Ruhsatın iptali, terk edilmesi veya sevk fişlerinin amacına uygun kullanılmaması durumunda sevk fişleri MİGEM'e iade edilir. Kullanılmış sevk fişlerinin kullanılan tarihten itibaren beş yıl süre ile saklanması gereklidir.

1.8.2.13. İrtifak, İntifa Hakkı ve Kamulaştırma

Maden arama ve işletme dönemleri içerisinde, faaliyet sahasının üzerinde bulunduğu özel mülkiyete konu gayrimenkul üzerinde ve sadece kullanım amacıyla ilgili olmak üzere belli bir süre için maden ruhsat sahibi tarafından irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi istenebilir. Bu durumda, irtifak ve/veya intifa hakkının bedeli, bilirkişiler tarafından tespit edilir.

İşletme ruhsatı safhasında işletme faaliyetleri için gerekli olan özel mülkiyete konu taşınmaz, taraflarca anlaşma sağlanamaması ve işletme ruhsatı sahibinin talebi üzerine Bakanlıkça kamu yararı bulunduğuna karar verilmesi halinde kamulaştırılır. Kamulaştırılması talep edilen alan, MİGEM tarafından oluşturulacak heyet tarafından tetkik edilir. Kamulaştırmaya, teknik ve sosyal içerikli tüm etkenler değerlendirilerek karar verilir. Kamulaştırılan taşınmaz, tapuya Hazine adına tescil edilip ruhsat hukuku devam ettiği sürece madencilik faaliyetlerinde kullanılmak üzere ruhsat sahibi adına tahsis edilir.

1.8.2.14. İnceleme ve Denetim

Maden Kanunu gereği, ruhsat veya sertifika sahibince düzenlenmiş mali ve teknik belgelerin, ruhsat veya sertifika alanındaki madencilik faaliyetlerinin, ihbar ve şikayetlerin inceleme ve denetimi MİGEM tarafından görevlendirilen elemanlarca yerinde yapılır. İnceleme ve denetimlerde, sahanın teknik nezaretçisi ve/veya ruhsat sahibinin kendisi ya da vekalet ile görevlendirdiği bir kişinin hazır bulundurulması zorunludur.

İnceleme ve denetim sırasında teknik ve mali belgeler ile bu belgelerin hazırlanmasına esas teşkil eden işletme projesinin uygulanması ile ilgili hususlar, üretim yöntemi, üretim miktarı, üretilen cevherin kullanım alanı, sevk fişleri, faturalar, satış belgeleri ve benzeri ile Kanun ve mevzuat gereği diğer belgeler incelenir. İnceleme ve denetim sonunda düzenlenen ve mevcut durumu belirten tutanak iki nüsha hazırlanarak heyet üyeleri, ruhsat sahibi veya vekili veya sahanın teknik nezaretçisi tarafından imzalanır. Tutanağın bir nüshası ilgiliye verilir. Bu tutanakta belirtilen hususlar ruhsat sahibine tebliğ edilmiş sayılır.

1.8.2.15. Devir, İntikal ve Terk İşleri

Maden ruhsatları ve sertifikaları talep halinde ve hukuki bir sakınca bulunmadığı takdirde, maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşıyan gerçek veya tüzel kişilere MİGEM ya da il özel idaresi

tarafından devir edilebilir. Devir işlemleri yapılacak ruhsatların yıllık harçları ile Devlet Hakkı'nın eksiksiz ödenmiş olması ve devredildiği tarihe kadar geçen süre için satış bilgi formu ile işletme faaliyeti bilgi formunun verilmesi zorunludur.

Maden ruhsat ve sertifikaları, buluculuk hakkı ve bunlarla ilgili hak ve yükümlülükler, miras yolu ile bir bütün olarak intikal eder. Bu haklar mirasçıların rızası olsa da bölünemez. Mirasçıların altı ay içinde, intikal eden haklarını bir bütün olarak kullanması ve bu hakkı aralarından maden hakkı alabilecek birine ya da maden hakkı alabilecek özel ya da tüzel kişiye devir etmek üzere MİGEM'e müracaat etmeleri zorunludur. Aksi taktirde ruhsat iptal edilir.

Arama ruhsat süresi içinde sahanın terk edilmesi halinde, sahada faaliyette bulunulmamış ise, ruhsat sahibi sahada alınacak bir önlem olmadığını MİGEM'e bildirmek zorundadır. Genel Müdürlük bu dilekçeye dayalı olarak terk talebini değerlendirir.

Eğer sahada üretime yönelik faaliyette bulunulmuş ise, arama ruhsatı veya işletme ruhsatı sahibi;

- 1) Sahanın teknik nezaretçisi veya maden mühendisi tarafından hazırlanmış, işletme projesi ile verilen çevre ile uyum projesinin uygulanıp uygulanmadığını ve ruhsat alanında can ve mal güvenliği ile ilgili alınan önlemleri, çalışılan her bölge için alınan emniyet tedbirlerini içeren rapor ile,
- 2) Sahanın son durumunu gösterir imalat haritası ve jeoloji mühendisi tarafından hazırlanmış maden jeoloji haritası ile MİGEM'e terk talebinde bulunabilir.

MİGEM, bu rapora dayalı olarak terk talebini değerlendirir.

Herhangi bir nedenle hükümden düşmüş ruhsatın sahibi de, gerekli emniyet tedbirlerini almak zorundadır. Gerekli emniyet tedbirlerinin alınmaması durumunda, can ve mal emniyeti ile ilgili kazalardan dolayı ruhsat sahibinin sorumluluğu devam eder.

1.8.2.16. Devlet Hakkı

Devlet hakkı ocak başı satış tutarı üzerinden alınır. Ocak başı satış tutarı ocaktan üretilen tüvenan cevherin bedelidir.

Üretilen madenlerden alınacak Devlet hakkı, I. Grup ve V. Grup madenler ile mıcır, kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddelerinde ocak başı satış tutarının %4'ü, III. ve IV. Grup madenlerle diğer grup madenlerde %2'sidir. Üretilen madenlerden alınacak Devlet hakkı, I(a) Grubu madenlerde ise ocak başı satış tutarının %4'üdür.

Devlet hakkına esas olan ocak başı satış tutarı;

- 1) Ocak başından satılan cevherin tutarı,
- 2) Üretilen cevherin ruhsat sahibinin kendi tesisinde kullanılması durumunda, benzer işletmelerdeki ocak başı satış tutarı,

- 3) Tüvenan cevherin ocak dışında satılması durumunda, yol masrafları çıkarılarak tespit edilecek ocak başı satış tutarı,
- 4) Üretilen cevherin ruhsat sahibinin kendi tesisinde kullanılması durumunda, benzer işletmelerdeki ocak başı satış tutarının tespit edilememesi halinde, ocak başı üretim maliyetinin %30 fazlası,

göz önüne alınarak belirlenir.

Hazinenin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde yapılan madencilik faaliyetlerinden Devlet hakkı %30 fazlasıyla alınır. Bu yerlerin Devlet ormanlarına rastlaması ve Çevre ve Orman Bakanlığınca verilen iznin beş hektarı geçmemesi halinde, bu alana ait fazla alınan Devlet hakkı ile ağaçlandırma bedeli, Orman Genel Müdürlüğünün ilgili hesabına yatırılır. Bir ruhsat sahasında defaten verilen iznin beş hektarı geçmesi halinde, beş hektarı aşan kısımdan fon bedelleri hariç orman mevzuatı hükümlerine göre diğer bedeller alınır. Beş hektarı aşan kısımdan %30 fazla Devlet hakkı alınmaz.

Ürettiği tüvenan madeni yarı mamul veya mamul hale getirmek üzere işlemek amacı ile yurt içinde kendine ait tesisinde işleyip ek katma değer sağlayan ruhsat sahiplerinden, bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için Devlet hakkının %50'si alınmaz. I.Grup madenler ve mıcır ile kaba inşaat, baraj, gölet, liman, yol gibi yapılarda kullanılan her türlü yapı hammaddesi yukarıda belirtilen teşvikten yararlandırılmaz.

1.8.2.17. Buluculuk Hakkı

Ruhsat sahibi, arama veya işletme ruhsatı süresince hazırlanan koordinatları içeren teknik raporlar ile birlikte görünür rezerv olarak bildirdiği ve MİGEM tarafından yapılan tetkiklerde varlığı tespit edilen madenlerin bulucusu sayılır. Bu hakkın talep edilmesi durumunda ruhsat sahibine buluculuk belgesi verilir. Buluculuk hakkı, ocak başı satış tutarının % 1'idir. Buluculuğa konu madenin bulucusu dışında bir başkası tarafından işletilmesi halinde, bu alandan bir yılda üretilen maden için tahakkuk eden buluculuk hakkı her yıl Haziran ayı sonuna kadar bu alanda üretim yapan kişiler tarafından hak sahibinin hesabına yatırılır.

Ruhsatın devir edilmesi durumunda, buluculuk hakkı sahibi bu hakkını ruhsat ile birlikte devir edebilir. Bildirilen görünür rezervin bitmesi halinde buluculuk hakkı sona erer. Ruhsatın iptal edilmesi durumunda, ihaleden ruhsat alan kişinin üretim yaptığı madenin buluculuk hakkını süresi içinde buluculuk belgesi sahibine ödemesi zorunludur.

1.8.2.18. Belediye Payı

Maden işletmelerinin belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde olması durumunda, üretilen madenin ocak başı satış tutarının %0,2'si belediye payı olarak ruhsat sahibi tarafından Haziran ayı sonuna kadar ilgili belediyeye ödenir.

1.8.3. Maden Kanunu'nda Maden Mühendisinin Yeri⁵⁶

Bilindiği üzere, madencilik faaliyetlerinin kaynak kaybına yol açmadan, çevreyle barışık, akılcı ve ekonomik kurallara göre, iş güvenliği ve işçi sağlığı esasları çerçevesinde yürütülmesi, bilimsel ve teknik bilginin kullanımı ile mümkündür. Bu durum, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan maden mühendislerinin madencilik faaliyetlerinin her aşamasında istihdamını gerekli kılmaktadır.

Maden üretiminde maden mühendisinin yeri, kanun ve ilgili yönetmeliklerinde “teknik nezaret” başlığı altında yer almaktadır.

1.8.3.1. Teknik Nezaret

5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu'nun, maden mühendisleri açısından getirdiği en önemli değişiklik, bu kanun kapsamındaki herhangi bir madenin her ne sebeple olursa olsun, bir maden mühendisinin nezareti olmaksızın üretilmeyecek olmasıdır.

Değişiklik öncesi, “işletme süresince bir maden mühendisinin nezaretçi olarak görevlendirilmesi” yeterli görülürken, bu defa nezaret görevi üretimle ilişkilendirilmektedir. Söz konusu kanunun 31. Maddesi birinci fıkrası son derece açıktır: “Maden üretimi, bir maden mühendisi nezaretinde yapılır.”

Kanunun, Tanımlar başlığı altındaki Madde 3'te ise Nezaret ve Nezaretçi kavramları tanımlanmaktadır:

Nezaret: İşletmelerin tekniğine ve emniyet nizamnamelerine uygun olarak yürütülmesinin kontrolü.

Nezaretçi: İşletmelerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan sorumlu ve yetkili maden mühendisi.

Dolayısıyla, Kanun'un 2. Maddesinde Maden olarak sayılan herhangi bir maddenin üretimi, –hangi ölçekte olursa olsun ve hangi kuruluş tarafından yapılırsa yapılsın- mutlaka bir maden mühendisi nezaretinde yapılacaktır. Yani, söz konusu üretimin yapıldığı işletmenin tekniğine ve emniyet mevzuatına uygun olarak yürütülmesinin kontrolü görevi bir maden mühendisininindir.

Teknik nezaretçi, söz konusu denetleme faaliyetini kamu adına yapmaktadır.

Burada önemli bir diğer husus ise, söz konusu maden mühendisinin, kanun maddesi ile denetimden sorumlu tutulması, ancak aynı zamanda yetkili de kılınmasıdır. Maden mühendisine kanun ile verilen bu yetki, sorumluluklarını yerine getirirken kendisine önemli bir kolaylık sağlayabilecektir.

Kanunun 31. Maddesi birinci fıkrasının, “Maden mühendisinin daimî olarak istihdam edileceği işletme büyüklüğü ile istihdam usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir” cümlesiyle devam etmekte oluşu, kanunun iki farklı istihdamı, dolayısıyla iki farklı nezaret şeklini

⁵⁶ Bu bölümün derlenmesinde yararlanılan kaynak: Nejat Tamzok, “Yeni Maden Mevzuatı ve Maden Mühendisi”, **Madencilik Bülteni**, TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayını, Sayı: 71, Ankara, Mart, 2005.

öngördüğü anlamına gelmektedir: Daimi istihdam ile teknik nezaret ve daimi olmayan istihdam ile teknik nezaret.

İşletmede daimi olarak istihdam edilen maden mühendisi nezaretçi, söz konusu işletmede, işletmenin tekniğine ve emniyet mevzuatına uygun olarak yürütülmesinin kontrolünden sorumlu ve yetkili kişidir.

Maddenin üçüncü paragrafı ise, maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden maden üretiminin yapılamayacağı hususuna bir diğer vurguyu yapmaktadır. “Maden mühendisi istihdamı veya nezareti gerçekleşmeden üretim yapılması halinde ruhsat teminatı irad kaydedilerek faaliyet durdurulacaktır”.

Maden üretiminde maden mühendisinin yeri, kanundan alınan yetkiyle “Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği” ile “Maden Kanunu 1 (a) Grubu Madenleri ile İlgili Uygulama Yönetmeliği”nde de düzenlenmiştir.

“Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nde Teknik Nezaretçi, “işletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan, Kanununun 29 uncu maddesi gereği faaliyet bilgi formunun hazırlanmasından sorumlu ve yetkili maden mühendisi” şeklinde tanımlanmaktadır.

“Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği”nin “Teknik Nezaretçilik” başlıklı Üçüncü Kısım’nda; teknik nezaretçinin görevi ve atanması ile teknik ve daimi nezaret için ruhsat sayıları, yetki ve sorumluluklar düzenlenmektedir.

Yönetmelikte ilk göze çarpan husus, teknik nezaretçinin, Maden Kanunu’ndan gelen görevlerinin yanında, 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde yer alan ilgili görevleri de yerine getirmekle yükümlü tutulmasıdır. Bu durum, teknik nezaretçinin, Maden Kanunu gibi İş Kanunu ile ilgili de bilgi sahibi olmasını gerekli kılmaktadır.

Teknik nezaretçi ataması, geçmiş yasal düzenlemelerde de olduğu gibi yine, “Teknik Nezaretçi Atama Belgesi”nin MİGEM tarafından onaylanması ile gerçekleşmektedir.

Ancak, yeni düzenlemeler ile, “Teknik Nezaretçi Atama Belgesi”nde Maden Mühendisleri Odası onayının da bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Oda onayını almamış belgelerin Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nce onaylanması yasal olarak mümkün olamayacağından atama gerçekleşmeyecektir. Bu uygulama, sektörde maden mühendisinin etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak, mesleki denetimin uygulanabilmesine olanak sağlaması bakımından önemlidir.

Dolayısıyla teknik nezaretçi atanması için;

- 1) Ruhsat sahibi tarafından tayin harcı makbuzunun yatırılması,
- 2) Ek 9’da örneği verilen Teknik Nezaretçi Atama Belgesi’nin hazırlanarak Maden Mühendisleri Odası onayına sunulması,
- 3) Oda onayından geçen belge ile MİGEM’e müracaat edilmesi gerekir.

Atama Belgesi’nin MİGEM tarafından onaylanması ile atama gerçekleşmiş olur.

1.8.3.2. Teknik nezaretçinin nitelikleri

Maden mevzuatına göre, teknik nezaret görevini üstlenebilmek için T.C. vatandaşı ve maden mühendisi olmak koşulları aranmaktadır. Yasada, meslekte deneyim koşulu açık ocaklar için bulunmamaktadır. Yeraltı işletmeleri için ise, belgelemek kaydıyla en az iki yıl deneyim koşulu getirilmiştir.

Teknik nezaretçi olarak ilk defa atanacaklar için lisans sonrası meslek içi eğitim koşulu bulunmaktadır. Söz konusu eğitimler Maden Mühendisleri Odası tarafından yapılacak ve eğitim sonucunda sertifika almaya hak kazanan maden mühendisleri teknik nezaretçilik yapabileceklerdir.

Mühendislik alanındaki gerek teorik gerekse pratik bilginin gelişim hızı dikkate alındığında, söz konusu eğitimin maden mühendislerine ve sektöre olan yararlarının yadsınması mümkün değildir. Ancak, madencilik gibi çok büyük iş güvenliği riskleri taşıyan bir sektörde, maden mühendislerinin, tek bir seminer ile yaşam boyu teknik nezaretçilik yapabileceklerini düşünmek gerçekçi değildir. Meslek içi eğitim programlarının zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması sektörün geleceği bakımından son derece önemlidir.

1.8.3.3. Yetki ve sorumluluk

Teknik nezaretçinin yetki ve sorumlulukları aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) İşletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapmak,
- 2) İşyerinin her yerinde görevi ile ilgili inceleme yapmak ve gerekli her türlü bilgiyi almak,
- 3) Ruhsat sahasındaki faaliyet ve üretimleri on beş günde en az bir defa denetlemek, tespit ve önerilerini teknik nezaretçi defterine not etmek. İşyerinde yaptığı inceleme ve gözlemlerde iş sağlığı ve güvenliği yönünden tehlikeli bir durumun varlığını tespit etmesi ve hemen tedbir alınmasının mümkün olmadığını belirlemesi durumunda, işletme faaliyetini tedbir alınıncaya kadar durdurma yetkisini kullanarak ilgili kuruluşlara bildirmek,
- 4) Atanmış olduğu işyerindeki faaliyetler ile ilgili eksiklik ve aksaklıkları, öneri ve önlemleri belirlemek. Bunları işyerinde çalışanların görebileceği şekilde ilan etmek ya da panoya asmak. Aynı zamanda noter onaylı "Teknik Nezaretçi Defteri"ne rapor ederek ruhsat sahibine bildirmek,
- 5) Gerekli koşulları sağladığında iş güvenliği uzmanı olarak da görev yapmak,
- 6) Ek 2'de örneği bulunan ve ruhsat sahalarında yürütülen arama çalışmaları, bu çalışmalardan elde edilen bulgular ve bunların sonuçlarının yer aldığı Arama Faaliyet Raporu'nu hazırlamak ve ruhsat sahibi ile birlikte imzalamak,
- 7) İşletme ruhsatı almak için müracaatta gerekli olan; tespit edilen madenin rezerv bilgilerini içeren ve Ek 2'de örneği bulunan içeren arama faaliyet raporu ile faaliyet sonrası işletme

- alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren ve Ek 4’de verilen örneğe uygun olarak hazırlanmış işletme projesini hazırlamak ve ruhsat sahibi ile birlikte imzalamak,
- 8) İşletme projesi ekinde verilmesi gereken; ruhsat alanının ve varsa ocak yerinin yer bulduru haritası, ruhsat alanının uygun ölçekli jeolojik haritası, uygun ölçekle çizilmiş ruhsat sınırı, talep edilen işletme izin sınırları ile sahada açılmış ocak, galeri, yarma, sondaj, kuyu gibi arama faaliyetlerinin yerini gösterir imalat haritası, sahada belirlenmiş görünür rezerve ve ruhsat süresine bağlı olarak planlanan üretim programlarını gösterir harita, yer altı işletmelerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili alınacak önlemler, havalandırma, su tahliyesi, nakliye vs. gibi hususları içeren uygun ölçekli çizimler, mevcut ve yapılması planlanan bina, tesis, kantar, silo, trafo, yol, ve benzeri yapıları gösteren vaziyet planı gibi harita ve çizimleri hazırlamak,
 - 9) Arama ya da işletme döneminde yapılan üretilere ilişkin; yıllık üretim, satış, stok ve bunun gibi bilgileri içeren işletme faaliyet bilgi formu ile yıllık üretim miktarı, satış tutarı, toplam gelir ve tahakkuk eden devlet hakkı gibi mali durumu gösteren satış bilgi formunu ve imalat haritasını hazırlamak,
 - 10) Her yıl Nisan ayı sonuna kadar idareye verilen işletme faaliyet bilgi formu ve satış bilgi formu ile birlikte; geçmiş yıllara ait üretim, bir önceki yıl içinde yapılan üretim ile bir sonraki yıl planlanan üretimleri gösteren imalat haritası ve uygun ölçekli kesitler ile işletme sahasında arama yapılmış ise arama faaliyet raporunu hazırlamak,
 - 11) Projede değişiklik varsa; işletme ruhsatı ve işletme iznindeki koordinatlarına göre uygun ölçekle çizilmiş ocak, yarma, kuyu ve galeri gibi faaliyetlerin son durumunu gösterir çizim, kapalı ocaklarda iş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili havalandırma, su tahliyesi, nakliye vs. gibi hususların en son durumunu gösterir uygun ölçekli çizim, yerüstü bina, tesis, kantar, silo, trafo, yol, vs. gibi son durumu gösterir vaziyet planı, gazlar ile göl, deniz ve kaynak sularına ait işletmeler için her yıl çöktürme, arıtma, üretim havuzları, bina, rezervuar besleme alanı ve havzanın tabii dengesini bozmayacak, kapasitesini aşmayacak işleme tesisleri gibi yerüstü veya var ise yeraltı tesislerinin en son durumunu gösterir uygun ölçekli haritaları, açık işletme ya da yeraltı işletmesine geçişler ile üretim yöntemi ile ilgili değişikliklerle ilgili revize projeyi hazırlamak,
 - 12) İmalat haritalarını; yapılan çalışma alanına göre 1/500 veya uygun ölçekte hazırlamak. Yer altı faaliyetleri ile ilgili olarak açılan kuyu, galeri, başyukarı, fere, ayak gibi çalışma alanları harita üzerinde ölçekli olarak uygun bir çizimle belirlemek. Ölçümleri yapmak ve imalat haritasını sahadan sorumlu teknik nezaretçi ve ruhsat sahibi ile birlikte imzalamak,
 - 13) Üretim faaliyetlerinin, projesine uygun olarak yürütüp yürütülmediğini denetlemek,
 - 14) Kamu kurum ve kuruluşlarının yapı hammaddesi söz konusu ise, talep formunu hazırlamak ve imzalamak,
 - 15) Kamulaştırma talebi için aşağıdaki gereken teknik belgeleri hazırlamak,

- 16) MİGEM tarafından yapılacak inceleme ve denetimlerde hazır bulunmak, gerektiğinde inceleme ve denetim sonunda düzenlenen ve mevcut durumu belirten tutanağı imzalamak.

Maden mevzuatında, genel olarak teknik elemanların doğru beyanda bulunma sorumlulukları vardır. Gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan teknik elemanlar uyarılırlar. İkinci kez aynı ruhsat ve/veya başka ruhsat ile ilgili gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunmaları durumunda ise, teknik elemanın Maden Kanunu'na ilişkin yapacağı beyanlar bir yıl süreyle geçersiz sayılır. Fiilin her tekrarında bir yıl süreli hak mahrumiyeti uygulamasına devam edilir. Uygulanan uyarı ve hak mahrumiyeti, teknik elemanın bağlı bulunduğu meslek teşekkülüne de bildirilir.

1.8.3.4. Teknik ve Daimi Nezaret İçin Ruhsat Sayıları

Yürürlüğe giren Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği ile, maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği saha sayısı 10'dan 5'e düşürülmüştür. Bu kuralın istisnası I(a) Grubu için getirilmiştir. Diğer gruplardan ruhsat sahalarında teknik nezaretçilik görevi bulunanlar, I(a) Grubu madenlerde de en fazla 5 olmak üzere görev alabilirler. Diğer gruplarda teknik nezaret görevi olmadığı durumlarda ise, I (a) Grubu için bu sayı en fazla 10'a kadar çıkabilir.

Uygulama Yönetmeliği'nin Geçici 5. Maddesi üzerinde beşten fazla ruhsat bulunmakta olan nezaretçilerin durumunu düzenlemektedir. Buna göre, *“Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihte görev aldıkları ruhsat sayısı beşten daha fazla olan teknik nezaretçiler bu görevlerini sürdürürler. Ancak, görev aldıkları ruhsat sayısı I (a) Grubu dışındaki gruplarda beş'in altına düşünceye kadar yeni bir ruhsat sahasına atamaları yapılmaz.”*

Maden mühendisinin almış olduğu teknik nezaretçilik sayısının yukarıda belirlenen sayıları aştığının tespiti durumunda, on beş gün içerisinde nezaretçilik sayısı belirtilen sınırlara indirilmek durumundadır. Aksi halde, söz konusu maden mühendisleri üç yıl süre ile yeni bir nezaretçilik görevine atanamazlar.

1.8.3.5. Zorunlu Olarak Daimi Nezaretçinin Çalıştırılacağı Ruhsat Sahaları

Maden Kanunu ve ilgili yönetmelikleri uyarınca;

- 1) En az otuz işçi çalıştıran işletmeler ile,
- 2) En az on beş işçi çalıştıran yeraltı üretim yöntemiyle çalışan işletmeler

bir maden mühendisini daimi nezaretçi olarak istihdam etmeksizin üretim yapamayacaklardır. Bu kurala aykırı bir uygulamanın belirlenmesi durumunda teminat irat kaydedilerek daimi nezaretçi istihdam edilinceye kadar işletmenin faaliyeti durdurulacaktır.

1.8.3.6. Arama Döneminde Maden Mühendisi

Ruhsat sahalarında yürütülen arama faaliyetleri ile ilgili Genel Müdürlüğe verilmesi gereken arama faaliyet raporlarının hazırlanması konusu, Maden Kanunu'nun 17. Maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre, *“Arama faaliyet raporları, yapılan çalışmaların niteliği dikkate alınarak jeoloji, maden, jeofizik mühendisi veya mühendislerince”* hazırlanacaktır.

Arama faaliyet raporunun ikinci yılın sonuna kadar verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Uzatma talebinde bulunulan IV. Grup ruhsatlar için ise, taleple birlikte üçüncü yılın sonunda ikinci bir arama faaliyet raporu'nun verilmesi gerekmektedir.

Maden Kanunu'nun 31. Maddesi, arama döneminde yapılacak üretim sırasında da bir maden mühendisinin teknik nezaretçi olarak bulundurulmasını gerekli kılmaktadır.

1.8.3.7. İşletme Ruhsatı Alımında, İşletme Döneminde ve Ruhsat Terki İşlemlerinde Maden Mühendisi

Maden Kanunu Madde 24, işletme ruhsatı ve madenin işletilmesi hususlarını düzenlemektedir. Buna göre; *“arama ruhsat süresi sonuna kadar, tespit edilen madenin rezerv bilgilerini de içeren arama faaliyet raporu, en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren, işletme projesi ile müracaatta bulunulması halinde işletme ruhsatı hakkı doğar.”* Dolayısıyla, işletme ruhsatı alımı amacıyla hazırlanacak arama faaliyet raporu ve işletme projelerinin hazırlanmasında maden mühendisi imzası gerekli olmaktadır.

Aynı madde kapsamında, V. Grup madenlerin üretimi için yarma, galeri gibi faaliyette bulunulmasının gerekmesi durumunda, işletme ruhsatı alabilmek için en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan işletme projesi de zorunlu tutulmaktadır.

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği 73. Maddesinde ise, sahanın terk edilmek istenmesi durumunda, *“sahanın teknik nezaretçisi veya maden mühendisi tarafından hazırlanmış, işletme projesi ile verilen çevre ile uyum projesinin uygulanıp uygulanmadığını ve ruhsat alanında can ve mal güvenliği ile ilgili alınan önlemleri, çalışılan her bölge için alınan emniyet tedbirlerini içeren rapor”*a dayalı olarak terk talebinin değerlendirileceği belirlenmektedir.

1.8.3.8. Teknik Nezaretçinin Görevinin Sona Ermesi

Teknik nezaret görevi aşağıdaki hallerde sona ermektedir:

- 1) İşveren ile yapılan sözleşmenin feshedilmesi,
- 2) Ruhsatların devri,
- 3) Teknik nezaretçinin istifası,
- 4) Teknik nezaretçinin ölümü.

İstifa ve azillerin Genel Müdürlüğe on beş gün içinde bildirilmesi zorunludur. Aksi halde tarafların sorumluluğu devam eder.

1.8.3.9. İstifa veya Azil Durumları

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği, maden mühendisinin istifa veya azil durumlarına ilişkin olarak çeşitli düzenlemeler getirmektedir. Buna göre;

- 1) İstifa eden veya azledilen nezaretçiler, aynı yıl içinde en fazla üç yeni nezaretçilik görevi alabilir.
- 2) Teknik nezaretçilik yapan mühendisin istifası halinde, teknik nezaretçi, görev yaptığı döneme ait faaliyet bilgi formunu iki nüsha düzenleyip, bir kopyasını ruhsat sahibine diğer kopyasını ve sahanın son durumuna ilişkin öneri ve önlemlerini içeren raporu ve işletme faaliyet bilgi formunu Genel Müdürlüğe verir. Aksi halde teknik nezaretçi olarak yeni bir göreve bir yıl süresince atanamaz.
- 3) Ruhsat sahibinin teknik nezaretçiyi azletmesi ya da ruhsatın devri, iptali ve terk edilmesi hallerinde, teknik nezaretçi görev yaptığı döneme ait işletme faaliyet bilgi formunu, sahanın son durumuna ilişkin öneri ve önlemleri içeren raporu Genel Müdürlüğe verir. Aksi halde azledilen teknik nezaretçi yeni bir göreve bir yıl süresince atanamaz.

1.9. KAYNAKLAR

Bastida, E., **Integrating Sustainability into Legal Frameworks for Mining in Some Selected Latin American Countries**, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, No. 120, January 2002.

Bastida, E., **Mineral Law and Policy, Unit 1: Fundamentals of Mineral Law and Policy**, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, 2002.

Bastida, E., **Mineral Law and Policy, Unit 2: Basic Instruments and Concepts of Mineral Law**, University of Dundee, Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy in collaboration with the Centre for Medical Education, 2002.

Biermann, J. **Undermining Mineral Rights: An International Comparison**, Free Market Foundation Occasional Paper, No.10, Johannesburg, December 2001.

Blinker, L. R., **Mining and the Natural Environment**, Mining, Environment and Development, Advance Copy, UNCTAD, 1999.

Corpuz, C. L., **International Developments and Trends in the Mining Industry**, National Workshop on Mining, Baguio City, Philippines, 1999.

Cummins, Arthur B. & Given, Ivan A., eds., **SME Mining Engineering Handbook**, New York: Society of Mining Engineers, Vol. 1, 1973.

Hartman, H. L., **Introductory Mining Engineering**, John Wiley & Sons, Inc., 1987.

Kepek, Y., **Gelişimi, Üretim Yapısı ve Sorunlarıyla Türkiye Ekonomisi**, Teori Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara, Şubat 1987.

Kuruç, B., **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası, 1. Cilt, (1929 - 1932)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 569, Ankara, 1988.

- Kuruç, B., **Belgelerle Türkiye İktisat Politikası, 2. Cilt, (1933 - 1935)**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 569, Ankara, 1988.
- Kuruç, B., **Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1987.
- Maden İşleri Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi, **3213 Sayılı Maden Kanunu**, <<http://www.migem.gov.tr/>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).
- Maden İşleri Genel Müdürlüğü İnternet Sitesi, **6309 Sayılı Maden Kanunu**, <<http://www.migem.gov.tr/>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).
- Omalu, M. K. ve Waelde, T. W., "Key Issues Of Mining Law: A Brief Comparative Survey As A Background Study For The Reform Of Mining Law", **Centre for Energy, Petroleum & Mineral Law & Policy İnternet Journal**, Volume 3-13, <<http://www.dundee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol3/vol3-13.html>>, 1998, (erişim tarihi: 1 Eylül 2005).
- Orellana, M. A., **Indigenous Peoples, Mining, and International Law**, Working Paper No. 2, London: IIED, 2002.
- Otto, J. M., **Mineral Policy, Legislation and Regulation**, Mining, Environment and Development, Advance Copy, UNCTAD, 1999.
- Otto, J. M., "A National Mineral Policy as a Regulatory Tool", **Resources Policy**, Vol.23, No.1/2, 1997.
- Ökçün, G., "XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Maden Üretiminde Türk, Azınlık ve Yabancı Payları", **Abadan'a Armağan**, Ankara, 1969.
- Ökçün, G., **Türkiye İktisat Kongresi, 1923 - İzmir, Haberler - Belgeler - Yorumlar**, İkinci Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1971.
- Öngür T., Küreselleşme ve Maden Yasaları, <<http://www.geocities.com/siyanurlealtin/yazi/kuresellesme.html>>, (erişim tarihi: 26 Ağustos 2005).
- Pring, G. W. (Rock), **International Law and Mineral Resources**, Mining, Environment and Development, Advance Copy, UNCTAD, 1999.
- Tamzok, N., "Küresel Politikalar ve Türkiye Madencilik Sektörü", **Neoliberal Politikalar ve Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Kigem, Ankara, 2003.
- Tamzok, N., "Yeni Maden Mevzuatı ve Maden Mühendisi", **Madencilik Bülteni**, TMMOB Maden Mühendisleri Odası Yayını, Sayı: 71, Ankara, Mart, 2005.
- TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının**

İadesini Düzenleyen Kanun, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/bortuzlari.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Ereğli Havza-i Fahmiyesindeki Maden Amelesinin Hukukuna MütealİK Kanun**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/eregliahavza.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü Teşkilat Kanunu**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/mtakanunu.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Petrol Kanunu**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/petrolkanunu.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

TMMOB Maden Mühendisleri Odası İnternet Sitesi, **Taşocakları Nizamnamesi**, <<http://www.maden.org.tr/yeni3/madenkanunu/tasocaklarinizamnamesi.htm>>, (erişim tarihi: 6 Eylül 2005).

Turan, M., “Madencilüğimizin Tarihsel Gelişimi”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, Ankara, 1983.

Türk, H. Sami, “Madenlerin Devletleştirilmesi”, **Türkiye Madencilik Bilimsel ve Teknik 7. Kongresi Bildiriler Kitabı**, Ankara, Şubat 1981.

Türkiye Taşkömürü Kurumu, Zonguldak Maden Kömürü Havzası Tarihçesi, 1829 - 1989, Eğitim Daire Başkanlığı Yayını, No. 59, Derleyen: Bahri Savaşkan, Zonguldak, 1993.

Ulutun, B., **Etibank, 1935-1985**, Ankara.

United Nations, **1803 (XVII) Permanent Sovereignty Over Natural Resources, 1962**, Official Document System of the United Nations (ODS), <<http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/193/11/PDF/NR019311.pdf?OpenElement>>, (erişim tarihi: Ağustos, 2005).

Walde, T., “Mineral Development Legislation: Result and Instrument of Mineral Development Planning”, **Natural Resources Forum**, Volume 12, No 2, 1988.

Walde, T., “Mining Law Reform in South Africa”, Draft Comment, **Centre for Energy, Petroleum and Mineral Law and Policy**, <<http://www.dundee.ac.uk/cepmlp/journal/html/vol12/article12-2.html>>, 22 August 2002, (erişim tarihi: 1 Eylül 2005).

1.10. EKLER

EK 1. Ruhsat/Sertifika Müracaat Formu

Ek Form- 1

RUHSAT/SERTİFİKA MÜRACAAT FORMU
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞINA
(Maden İşleri Genel Müdürlüğü)

İl :

İlçe :

Köy :

Grubu :

Alanı :

Pafta Adı :

KOORDİNATLAR:

(Koordinatlar yedi basamaklı olarak verilecektir)

	<u>1.NOKTA</u>	<u>2.NOKTA</u>	<u>3.NOKTA</u>	<u>4.NOKTA</u>	<u>5.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)
	<u>6.NOKTA</u>	<u>7.NOKTA</u>	<u>8.NOKTA</u>	<u>9.NOKTA</u>	<u>10.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

Yukarıda belirtilen alan için 3213 sayılı Maden Kanununun 16 ncı maddesi uyarınca; Grubu RUHSAT/SERTİFİKA almak istiyorum.

Gereğini arz ederim.

Tarih:/...../.....

Adı Soyadı

İmza

EKLER:

EK-1 Müracaat Talep Harcı

EK-2 İlk Müracaat Taahhütnamesi

Müracaat tarihi :

Müracaat saati ve dakikası :

ADRES:

.....

.....

.....

T.C. Kimlik No:

Vergi Daire ve No:

Banka adı ve hesap no:

Tel :

Faks :

e-posta :

NOT: I (b) grubu müracaatlarında maden isminin yazılması zorunludur.

EK 2. İlk Müracaat Taahhütnamesi ve Belgeleri

Ek Form- 2

İLK MÜRACAAT TAAHHÜTNAMESİ VE BELGELERİ ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞINA (Maden İşleri Genel Müdürlüğü)

3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında yaptığım “ruhsat/sertifika müracaatı” sonucunun, Maden İşleri Genel Müdürlüğü ilan panosundan müracaat tarihini takip eden gün ilan edileceğini ve müracaat sonucunu buradan öğreneceğimi, bu ilanın dışında, tarafıma başka bir bildirim yapılmayacağını,

Yapmış olduğum müracaatımın hak kazanması durumunda, **müracaatı takip eden günden başlayan 15 (ONBEŞ) gün içinde ruhsat harç ve teminatını yatırarak** aşağıdaki belgelerimin asıllarını Genel Müdürlüğe vermemin zorunlu olduğunu, aksi taktirde 3213 sayılı Maden Kanunu gereği hakkımın sona erdiğini bildiğimi,

Gerçek kişiler;	Tüzel kişiler:
a) Vatandaşlık numarasını içeren onaylı nüfus cüzdanı örneği,	a) Şirketin; kuruluş statüsünü ve son yönetimini gösterir Ticaret Sicil Gazetesi,
b) bağlı olduğu vergi dairesi, ili ve vergi numarasını gösterir belge,	b) Şirketin bağlı olduğu vergi dairesi, ili ve vergi numarasını gösterir belge,
c) Onaylı imza sirküleri,	c) Şirket yönetiminin onaylı imza sirküleri,
d) Ruhsat harcı,	d) Ruhsat harcı,
e) Ruhsat teminatı,	e) Ruhsat teminatı,

Not: I (b) Grubu işletme ruhsatı müracaatlarında yukarıdaki belgelerle birlikte işletme ruhsat talep harcı ve bir ay içinde işletme projesinin verilmesi zorunludur.

Yukarıda sayılan belgeleri verdiğim tarihten sonraki iş günü ruhsatımın hazırlanarak sicile işlenip yürürlüğe gireceğini, yürürlük tarihinin 3213 sayılı Maden Kanunu gereği mali ve teknik yükümlülüklerin yerine getirilmesi için başlangıç tarihi olduğunu bildiğimi,

Ruhsatımı/Sertifikamı aldıktan sonra 3213 sayılı Maden Kanununun uygulanması ile ilgili bütün tebligatların yapılacağı yazışma adresim aşağıda verilmiş olup, adres değişikliği bildirmedığım taktirde bu adresime yapılan tebligatların tarafımdan tebellüğ edilmiş sayılacağını,

kabul ve taahhüt ederim.

Tarih: .../.../.....

Adı, soyadı, imzası

ADRES:

.....

.....

Telefon:.....

Faks :

e-posta:.....

Not: Müracaat sahibinin Genel Müdürlükte başka bir işlem için onaylı belgelerinin bulunması, müracaat sahibinin bu hususu dilekçesinde beyan etmesi ve yapılan kontrolde teyit edilmesi durumunda (a), (b) ve (c) bentlerinde belirtilen belgelerin örneklerinin verilmesi yeterlidir.

EK 3. Arama Faaliyet Raporu

Ek Form- 5

ARAMA FAALİYET RAPORU

1. SAHANIN HUKUKİ DURUMU

Ruhsat Sahibi : İl :
Ruhsatın Grubu : İlçe :
Ruhsat No : Köy :
Erişim No : Pafta :
Ruhsat Yürürlük Tarihi : Ruhsat Alanı :

Koordinatlar:

1. NOKTA 2. NOKTA 3. NOKTA 4. NOKTA 5. NOKTA

Sağa (Y)

Yukarı (X)

2. SAHADA YAPILAN ARAMA FAALİYETİ

(Açıklama: Arama amaçlı yapılan jeolojik prospeksiyon, jeolojik harita, numune alımı, jeofizik araştırmalar, sondaj, galeri, yarma vb. çalışmaları sonuçları ile birlikte belirtilecektir. Açılan yarma, kuyu, galeri ve sondaj yerleri ile numune yerlerinin koordinatları verilecek ve jeolojik harita üzerinde gösterilecektir.)

3. MADEN JEOLJİSİ

- a) Sahanın Jeolojisi :
b) Sahada Bulunan Cevher Mineralleri :
c) Analiz Değerleri :
d) Cevherin Özellikleri :
e) Cevherli Zonun Boyutları :
f) Cevherli Zonun Doğrultu ve Eğimi :

4. REZERV DURUMU

(Açıklama: Tespit edilen görünür, muhtemel, mümkün rezerv boyutları, miktarları ve cevher geometrisi verilerek jeolojik harita üzerindeki yeri, koordinatları ile gösterilecektir. Rezerv miktarı belirlenecek, ayrıca hesaplama yöntemi verilecektir.)

5. RUHSAT SÜRESİ İÇERİSİNDE SEVK FİŞİ TALEP EDİLMESİ DURUMUNDA VERİLECEK EK BİLGİLER

- a) Üretilen madenin cinsi
b) Tespit Edilen Görünür Rezerv Koordinatları,
c) Üretimin Yapılacağı Alan Koordinatlarını,
d) Üretim Yöntemini,
e) Üretim Yapılacak Alanın İzne Tabi Bölgeler İle İlişkisi,
f) Yıllık Üretim Miktarı,
g) Talep Edilen Sevk Fişi Miktarı,

Hazırlayan:

Mühendis/Mühendislerin
Adı Soyadı
İmza
Oda No.su

Ruhsat Sahibi:

Adı Soyadı
İmza

EK 4. İşletme Projesi

Ek Form- 6 İŞLETME PROJESİ

BÖLÜM I RUHSAT BİLGİLERİ

1.1. Ruhsat Sahasının

İli :
İlçesi :
Beldesi :
Köyü :
Ruhsat Numarası :
Ruhsat Grubu :
Maden cinsi :

1.2. Ruhsat Sahibinin

Adı Soyadı :
Adres :
Vergi Dairesi ve Vergi Numarası :
Tel, Faks, e-posta, :

1.3 Ruhsat Sınır Koordinatları, Paftası ve Alanı

1.4 Yer Bulduru Haritası

Açıklama: Ruhsat sahasını yerleşim yerleriyle, sahada çalışma yapılan bölgeleri gösteren uygun ölçekli bir harita hazırlanacaktır.

1.5 Talep Edilen İşletme İzin Koordinatları ve Alanı

Açıklama: İşletme izni görünür rezervin ortaya çıkarıldığı alanlar için talep edilecektir. Bu alan işletme ruhsatı ve yapılmış jeoloji haritası üzerinde gösterilecektir.

BÖLÜM II PROJE İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1 Kuruluş Yeri

Açıklama: Projenin yatırım ve faaliyet yeri belirtilecektir.

2.2 Projenin Gerekçesi

Açıklama: Projenin hangi amaçla hazırlandığı belirtilecektir.

2.3 Yatırımın Başlama Tarihi

Açıklama: İşletme dönemi yatırımlarına başlanacağı tarih belirtilecektir.

2.4 Yatırım ve Proje Süresi ile İlgili Termin

Açıklama: Üretim, kapasite, üretime bağlı tesis yatırımı ile ilgili termin planı verilecektir. Rezerv ve kapasite kullanımı göz önüne alınarak projenin ekonomik ömrü belirtilecektir.

2.5 Rezerv Bilgileri

Açıklama: Bu bölümde arama faaliyetleri sonucunda belirlenen görünür, muhtemel ve mümkün rezervler alanları boyutları ve miktarı verilecek üretim kayıpları belirtilecektir.

BÖLÜM III ÜRETİM SAHASI İLE İLGİLİ BİLGİLER

3.1 Alt Yapı Durumu

Açıklama: Yol, elektrik, su ve iklim durumu belirtilmelidir.

3.2 İstihdam Durumu

Açıklama: Maden üretiminde çalışacak personel sayısı, çalışacakların vasıfları, ücret düzeyi ve üretime bağlı istihdamın yıllara göre termini konusunda bilgi verilecek.

3.3 Arazi Mülkiyeti, Araziden Faydalanma Durumu

Açıklama: Maden sahasının mülkiyeti ile ilgili bilgi verilecek.

3.4. Üretim İçin Alınacak İzinler

Açıklama: Talep edilen işletme izin alanının bulunduğu yer itibarı ile alınması gerekli izinleri belirtecek.

BÖLÜM IV PROJENİN TEKNİK YÖNÜ

4.1. Maden Yatağı ile İlgili Bilgiler

Açıklama: Uygun ölçekli topoğrafik harita üzerine işlenmiş ve hazırlayan tarafından imzalanmış jeoloji haritası hazırlanacaktır. Bu harita, cevherleşme ve yatağın yan kayaç ilişkilerini yansıtacak bilgileri içerecektir.

Sahadaki cevherleşmeyi gösteren, arama döneminde yapılmış prospeksiyon, jeofizik, jeokimya, yarma, galeri, sondaj verilerine dayalı olarak hazırlanmış uygun sayıda kesit hazırlanacaktır.

Mermer sahaları için üretim kapasitesi belirtilecektir.

Kaynak, göl ve denizden tuz üretim projelerinde işletmeye konu tuzun oluşum mekanizması, jeolojik, hidrojeolojik ve jeokimyasal özellikleri belirtilecektir.

Maden yatağının diğer özellikleri hakkında bilgi verilecektir.

4.2 Numune Alma İşlemleri

Açıklama: Sahada alınmış numuneler, alınmış yöntemleri, numune alınan yerlerin koordinatları ve alınan numunenin analiz raporları verilecektir.

4.3 Rezervler ve Rezervin Tespit Yöntemleri

Açıklama: Ruhsat sahasında aramaya yönelik yapılmış prospeksiyon, jeofizik, jeokimya, yarma, galeri, sondaj verilerine dayalı olarak tespit edilmiş görünür, muhtemel ve mümkün rezerve miktarları, rezerv hesaplama yöntemi, hesaplamalar, bu yöntem için kullanılmış veriler ile ilgili bilgi yazılacaktır. Gaz ve sıvı haldeki madenler için yapılabilecek üretim kapasite sınırları belirtilecektir.

4.4 İşletme Yöntemi

Açıklama: Projeye konu cevherin işletme yöntemi, rezerv kazanım oranı, kayıp miktarı ve bu yöntemin mevcut görünür rezervin üretimi için uygulamasına yönelik açıklayıcı bilgi verilecektir.

Açık işletme uygulamaları için basamak yüksekliği, genişliği, genel şev açısı, patlayıcı kullanım planı, yöntemi, patlayıcının çevreye olası etkileri ve alınacak önlemler, toz emisyon miktarı ve tozla mücadele teknikleri, üretimde kullanılacak iş makineleri ve kapasiteleri hakkında bilgi verilecektir

Kapalı işletme uygulamaları için ocak yeri seçimi, kuyu, desandre, galeri uzunlukları, kesiti, bu açıklıkların inşasında kullanılacak teknik ve süreleri, ayak uzunlukları, pano boyu, üretim yöntemi ve uygulaması, üretimde kullanılacak donanım, bu donanımların sayı ve teknik özellikleri, nakliye sistemi ve tekniği, kullanılacak donanımın sayı ve özellikleri, tahkimat sistemi, tahkimat sisteminin uygulaması, havalandırma tekniği ve bu amaçla kullanılacak ekipmanın sayı ve özellikleri, ocak boyutu ile ilişkilendirilmiş gerekli hava miktarı, hızı, hava kapılarının miktarı ve yeri, havalandırma planı, temiz ve kirli hava güzergah planı, kaçamak yolu, su tahliyesi, su ile mücadele ve bununla ilgili donanım, sayı ve teknik özellikleri, iş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili alınacak diğer önlemler ile yer altı yardımcı tesisleri ve tüm yapıların en son durumunu gösterir kot ve koordinatlarıyla uygun ölçekli planları hazırlanacak vd. hususlar hakkında bilgi verilecektir

Ruhsat süresine uygun olarak yıllara göre cevher üretimi ve hazırlık çalışmalarının ölçekli planları çizilecektir.

Yer üstü bina, tesis, kantar, silo, trafo, yol, vs. gibi son durumu gösterir vaziyet planı hazırlanacaktır.

4.5 Planlanan Kullanım Yeri

Açıklama: Sahadan üretilen grup madenlerin özelliklerine göre hangi sektörde kullanılacağı, piyasanın ürün özellikleri ile satışa sunulan ürün özellikleri açıklanacaktır.

4.6 Tesislerle İlgili Bilgiler

Açıklama: Ara ve uç ürün imalatında kullanılan tesis ve teknolojisi hakkında bilgi verilecektir.

Gazlar ile göl, deniz ve kaynak sularına ait işletmeler için çökertme, arıtma havuzları, bina vs gibi yer üstü veya var ise yer altı tesislerinin durumunu gösterir uygun ölçekli harita hazırlanacaktır.

Cevher zenginleştirme tesisleri için metal denge değerlerini gösteren akım şeması ve proses, proses makineleri ve kapasiteleri ile ilgili bilgi verilecektir.

Tesiste kimyasallar kullanılacak ise, cinsi, kullanılacak miktar ve kimyasal hakkında bilgi verilecektir.

Tesisin yerleşim planı ve diğer açıklayıcı bilgiler verilecektir.

4.7 Çevre ile Uyum Planı

Açıklama: Faaliyet sonrası sahada restorasyon planının uygulanmasıyla ilgili yapılacak işlemleri gösterir çizimler ve açıklamaları verilecektir.

Tesiste kimyasallar kullanılacak ise, kimyasal içeren atıklarının bertaraf edilmesi ile ilgili olarak kullanılacak yöntem ve teknolojiler hakkında detaylı bilgi verilecektir.

BÖLÜM V PROJENİN MALİ BOYUTU

5.1. Düşünülen Finansman Kaynakları

Açıklama: Sahadaki yatırımlar için finansmanın kendi öz kaynaklarından veya gerek duyulması durumunda kredi alınarak karşılanıp karşılanmayacağı belirtilmelidir

5.2 Üretim Maliyeti

Açıklama: Maliyeti oluşturan her bir kalem açıklanacaktır.

5.3 Toplam Yatırım Tutarı

Açıklama: Yatırıma esas tüm harcama kalemleri liste halinde verilecektir. Bu kapsamda sabit yatırım tutarı ve işletme sermayesi hakkında bilgi verilecektir.

5.4 Pazar ve Satış Fiyatı

Açıklama: Üretim yapılan madenin satış için düşünülen pazarı ve ocak başı satış fiyatı belirtilecektir.

BÖLÜM VI İŞLETME DÖNEMİNDEKİ GELİR VE GİDER TAHMİNLERİ

6.1. Yıllık İşletme Gelirleri

Açıklama: Madenin satışından elde edilecek yıllık gelirler belirtilmelidir

6.2 Yıllık İşletme Giderleri

Açıklama: Sabit ve değişken giderler olarak (arama giderleri, elektrik giderleri, yakıt ve yağ giderleri, su giderleri, Personel ve işçilik giderleri, bakım ve onarım giderleri, Amortismanlar, harç ve teminat, analiz ücretleri, satış masrafları ve diğer giderler) verilmelidir.

6.3 Yıllık İşletme Kârı

Açıklama: Proje kârı belirtilerek yatırımın geri dönüş süresi, kâra geçiş noktası, projenin üretkenliği hakkında bilgi verilecektir.

6.4 Projenin Ülke Ekonomisine Katkısı

Açıklama: Gelir ve kurumlar vergisi, devlet hakkı ve işçi ücretlerinden kesilen gelir stopaj vergisi belirtilerek devletin projeden elde edeceği gelir belirtilecektir.

PROJEYİ HAZIRLAYANIN:

Maden Müh./Maden Yük.Müh.

Adı ve Soyadı

Oda Numarası

Projenin hazırlanış tarihi

İmzası

RUHSAT SAHİBİNİN:

Adı ve Soyadı

EK 5. İşletme Ruhsatı

Ek Form- 8
T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Maden İşleri Genel Müdürlüğü
İŞLETME RUHSATI

İli :
İlçesi :
Köyü :

Ruhsat Numarası :
Ruhsat Grubu :
Ruhsatın Yürürlüğe Giriş Tarihi :
Ruhsat Süresi Sonu :
Erişim Numarası :
Ruhsat Alanı :
Ruhsat Sahibi :
T.C. Kimlik No :
Vergi Daire ve No :

Ruhsatın Ait Olduğu Paftalar :

RUHSAT SINIRLARININ KOORDİNATLARI

	<u>1.NOKTA</u>	<u>2.NOKTA</u>	<u>3.NOKTA</u>	<u>4.NOKTA</u>	<u>5.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

	<u>6.NOKTA</u>	<u>7.NOKTA</u>	<u>8.NOKTA</u>	<u>9.NOKTA</u>	<u>10.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

	<u>11.NOKTA</u>	<u>12.NOKTA</u>	<u>13.NOKTA</u>	<u>14.NOKTA</u>	<u>15.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

	<u>16.NOKTA</u>	<u>17.NOKTA</u>	<u>18.NOKTA</u>	<u>19.NOKTA</u>	<u>20.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

Ruhsat Sahibi Adresi:

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR
BAKANI a.

EK 6. İşletme İzni

Ek Form- 9

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Maden İşleri Genel Müdürlüğü
İŞLETME İZİNİ

İli :
İlçesi :
Köyü :

Ruhsat Numarası :
Erişim Numarası :
Ruhsat Grubu :
Ruhsatın Yürürlüğe Giriş Tarihi :
Ruhsat Süresi Bitim Tarihi :
Ruhsat Alanı :
İzin Verilen Maden Cinsi :
İzin Verildiği Tarih :
İzin Alanı :
Ruhsat Sahibi :
T.C. Kimlik No :
Vergi Daire ve No :

Ruhsatın Ait Olduğu Paftalar :

İZİN KOORDİNATLARI

	<u>1.NOKTA</u>	<u>2.NOKTA</u>	<u>3.NOKTA</u>	<u>4.NOKTA</u>	<u>5.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)
	<u>6.NOKTA</u>	<u>7.NOKTA</u>	<u>8.NOKTA</u>	<u>9.NOKTA</u>	<u>10.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)
	<u>11.NOKTA</u>	<u>12.NOKTA</u>	<u>13.NOKTA</u>	<u>14.NOKTA</u>	<u>15.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)
	<u>16.NOKTA</u>	<u>17.NOKTA</u>	<u>18.NOKTA</u>	<u>19.NOKTA</u>	<u>20.NOKTA</u>
Sağa (Y)
Yukarı (X)

İzin Sahibinin Adresi :

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR
BAKANI a.

EK 7. İşletme Faaliyeti Bilgi Formu

Ek Form- 11

İŞLETME FAALİYETİ BİLGİ FORMU

1 – Sahanın Hukuki Durumu

Ruhsatın İli :
Ruhsatın İlçesi :
Ruhsatın Grubu :
Madenin Cinsi :
Ruhsat No :

Erişim No :
Ruhsat Yürürlük Tarihi :
İşletme İzin Tarihi :

2- İşletme Dönemi Arama Faaliyetleri

Mevcut görünür, muhtemel, mümkün rezerv miktarı ve rezerv geliştirme çalışmaları hakkında bilgi (sondaj, yarma, kuyu, galeri jeofizik etüt v.s.) :

3 - Üretim Bilgileri

- a) Projede beyan edilen yıllık üretim miktarı :
b) Gerçekleşen yıllık tüvenan üretim (ton – m³) :
c) Zenginleştirilmiş ürün (Konsantre) (ton) :
d) Tenör, kalite, blok verimi, debi, kalori vb :
e) Diğer bilgiler :

4 - Çalışan Personel Sayısı

5 - Makine Parkı

6 - Satış Miktarı

7 - Stok Miktarı

8 - Ocak Başı Satış Tutarı

9 - İşletme Yöntemi

10 - Çalışma Dönemindeki İş Kazaları İstatistiği

11- İşletme Faaliyetinin Zaruri Neticesi Olarak Çıkarılan ve Sevki Edilmesine İzin Verilen Madenin Adı ve Miktarı

NOT: 1- Birden fazla maden işletme izninin bulunduğu sahalarda bu form ayrı ayrı düzenlenecektir.

2 - Sahada birden fazla üretim faaliyetinde bulunan varsa bu formda ayrı ayrı belirtilecektir.

3- Birlikte üretilmesi zorunlu olan kompleks madenler için tek form verilecektir.

TEKNİK NEZARETÇİ

Adı ve Soyadı :
Adresi :
Tel :
e-posta :
Tarih :
İmza

RUHSAT SAHİBİ

Adı ve Soyadı :
Tel - Faks :
e-posta :
Tarih :
İmza

EK 8. Satış Bilgi Formu**Ek Form- 16****SATIŞ BİLGİ FORMU
ÖDEME DÖNEMİ****01 / 01 / – 31 / 12 /**

ERİŞİM NO :

RUHSAT NO :

RUHSATIN İLİ :

RUHSATIN GRUBU :

MADEN CİNSLERİ :

RUHSAT SAHİBİ :

İŞYERİ ADRESİ :

VERGİ DAİRESİ VE VERGİ NUMARASI :

T.C. KİMLİK NO :

ÜRETİM MİKTARI (ton/m³) :

SATIŞ MİKTARI (ton/m³) :

STOK MİKTARI (ton/m³) :

KULLANILAN SEVK FİŞİ ADEDİ :

DEVLET HAKKINA ESAS:

ORTALAMA OCAK BAŞI SATIŞ BEDELİ (YTL/ton-m³) :

OCAK BAŞI TOPLAM SATIŞ MİKTARI (ton-m³) :

OCAK BAŞI TOPLAM SATIŞ TUTARI (YTL) :

DEVLET HAKKI**I. GRUP VE V. GRUP MADENLER**

Ocak başı satış tutarı x %4 = x 0.04 =YTL

II. GRUP, III. GRUP VE IV. GRUP MADENLER

Ocak başı satış tutarı x %2 = x 0.02 =YTL

HAZİNE, DEVLET VE ORMAN ARAZİLERİNDE EK DEVLET HAKKI

Ödenecek ek devlet hakkı: Devlet Hakkı x 0.30 = YTL

Not: Bu bedel orman alanlarındaki 5 hektarlık alan içindeki faaliyetlerde Orman Genel Müdürlüğün hesabına yatırılır.

TOPLAM DEVLET HAKKI: =YTL**DEVLET HAKKININ DAĞITILMASI**

1-ÖZEL İDARE PAYI = DEVLET HAKKI x %50 =YTL

2-HAZİNE PAYI = DEVLET HAKKI x %50 =YTL

TOPLAM = YTL**BELEDİYE PAYI**

BELEDİYE PAYI = Ocak başı satış tutarı x 0.002 =YTL

BULUCULUK HAKKI

BULUCULUK = Ocak başı satış tutarı x 0.01 =YTL

RUHSAT SAHİBİ

Adı ve Soyadı :

Tel - Faks :

Tarih :

İmza

EK 9. Teknik Nezaretçi Atama Belgesi

Ek Form- 17

**T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞINA
(Maden İşleri Genel Müdürlüğü)**

TEKNİK NEZARETÇİ ATAMA BELGESİ

RUHSATIN/SERTİFİKANIN :
İli :
İlçesi :
No :
Grubu :
RUHSAT/SERTİFİKA SAHİBİNİN:
Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Telefon :
Vergi Dairesi ve Vergi No'su :
Harç Makbuz Tarih ve No'su :
İmza :
TEKNİK NEZARETÇİNİN:
Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No :
Telefon :
Diploma Tarih ve No'su :
Maden Mühendisleri Oda Sicil No :
Teknik Nezaretçilik Yaptığı Diğer :
Sahaların Adedi ve Numaraları :

Sigorta Sicil No'su :
Vergi Dairesi ve Vergi No'su :

Yazışma Adresi :
E-Posta :
İmza :
Maden Mühendisleri Odası Vizesi :

Yukarıda bilgileri verilen sahaya Maden Mühendisi....., 3213 sayılı Maden Kanununun 31 inci maddesi gereğince teknik nezaretçi olarak tayin edilmiştir.

ONAY

.../.../....

MADEN İŞLERİ GENEL MÜDÜRÜ